

אוגוסט 2024

משפט אייכמן

מחזה מאת מוטי לרנר

המחזה הוזמן על ידי תיאטרון הבימה – מנכ"ל נועם סמל ומנהל אמנותי משה קפטן – בשנת 2020. הוא נכתב בהשראת אירועי אמת שהתרחשו במהלך משפט אייכמן בישראל ובגרמניה, אך הוא איננו שחזור דוקומנטארי שלהם. עם זאת, הפערים בין אירועי האמת לאירועים שבעלילה נוצרו לצרכים דרמטיים בלבד. גם הדמויות המופיעות בו הן עיבוד דרמטי של דמויות שהיו מעורבות במשפט, אך הן אינן השתקפות מדויקת שלהן. המחזה עלה לראשונה בתיאטרון הלאומי בבוקרשט בשנת 2024 ביוזמתם של נועם סמל וטובה בן נון – קרביס, בבימוי מיהאי קאלין.

רח' מסדה 5 רמת השרון
טל. 054-4583356
E-mail: motti_lerner@hotmail.com

הדמויות

1. אדולף אייכמן (55) – יליד גרמניה. ב-1932 הצטרף למפלגה הנאצית ול-ס.ס. ב-1938 מונה לראש המחלקה לענייני יהודים, וניהל את השמדת יהודי אירופה.
2. גדעון האוזנר (46) – היועץ המשפטי לממשלה והתובע במשפט.
3. גבריאל בכך (34) – סגן פרקליט המדינה ועוזרו של האוזנר.
4. טדי קולק (50) – מנכ"ל משרד ראש הממשלה. איש אמונו של בן גוריון.
5. ד"ר הנס ג'ולפֶקה (63) – מנכ"ל משרד הקנצלר בבון. היה היועץ המשפטי של משרד הפנים בתקופת הרייך השלישי.
6. רולף פוגל (40) – איש מודיעין גרמני, בן לאם יהודייה ואב קתולי. נשלח לירושלים ע"י ד"ר ג'ולפֶקה לפקח על התנהלות המשפט.
7. ד"ר רוברט סרוואציוס (72) – סנגורו של אייכמן. שירת כקצין תותחנים בוורמאכט. במשפטי נירנברג הגן על שר העבודה בממשלה הנאצית.
8. עו"ד ליזה גְרוֹדֶה – (30) עוזרתו של ד"ר סרוואציוס.
9. משה לנדוי (49) – שופט בבית המשפט העליון, ואב בית הדין.
10. בנימין הלוי (51) – שופט¹.
11. יצחק רווה (55) – שופט.
12. ורה אייכמן (52) – אשתו של אייכמן.
13. עדים במשפט, שוטרים, שְמֵש בית המשפט - ישוחקו על ידי להקת השחקנים.

החלל

החלל מופשט ומינימאלי, והוא מאפשר עלילה במיקומים שונים ובמקביל. במרכז הבמה נמצא בית המשפט ובו מושב השופטים, ספסלי התביעה וההגנה, ותא הזכוכית של הנאשם. בקדמת הבמה ובצדדיה נמצאים משרדי התביעה וההגנה, משרדו של קולק, לשכתו של ד"ר ג'ולפֶקה, וחדר הפגישות בבית הכלא בו כלוא אייכמן. בעומק הבמה ישנו מסך להקרנה של כתוביות ושל סרטונים דוקומנטאריים המתכתבים עם עלילת המשפט.

העלילה

העלילה מתקדמת על פי התקדמות הדיון בבית המשפט המחוזי, אך לצרכי הבהרתה, מתרחשת החקירה הנגדית של אייכמן במקביל לעדויות ולא לאחריהן.

חומרים דוקומנטאריים

במהלך ההצגה יוקרנו על המסך שבעומק הבמה סרטונים דוקומנטאריים המתארים את השמדת יהודי אירופה ומתכתבים עם עלילת המשפט. הסרטונים יוקרנו בין הפרקים השונים של האישומים נגד אייכמן: פעילותו לפני פרוץ המלחמה, פעילותו במזרח אירופה, בגטאות, במחנות הריכוז, בזמן המרד בגטו ורשה, ובהונגריה. מטרת הסרטונים היא כפולה: לתת ביטוי ויזואלי לתהליך ההשמדה של יהודי אירופה, וליצור חלוקה של העלילה לפרקים, באופן שיבהיר לצופה את התפתחותה.

¹ הלוי ורווה ישוחקו על ידי חברי הלהקה.

רשימת העדים**מערכה ראשונה:**

1. פנו כהן (66)
2. ארנה פרץ (50)²
3. משה בייסקי (39)
4. רבקה יוסלבסקה (45)
5. אסתר גולדשטיין (42)
6. יהודה בקון (31)
7. יחיאל דינור (51)

מערכה שנייה

8. צביה לובטקין (46)
9. ז'ורז' נ'לר (55)
10. יואל ברנד (54)
11. אביבה פליישמן (40)

---

² ארנה פרץ הינה דמות בדויה המבוססת על דמותו של העד אהרון פרץ

מערכה ראשונה

1. בית המשפט. יום. צוות התביעה וההגנה ממתינים במקומותיהם. ברקע נשמע קולו של בן גוריון.

בן גוריון: עליי להודיע בכנסת, כי לפני זמן מה נתגלה על ידי שירותי הביטחון הישראליים אחד מגדולי פושעי הנאצים, אדולף אייכמן, האחראי - יחד עם ראשי הנאצים - למה שהם קראו "הפתרון הסופי של בעיית היהודים", כלומר השמדת שישה מיליונים מיהדות אירופה. אדולף אייכמן כבר נמצא במעצר בארץ, ויעמוד בקרוב למשפט בישראל, בהתאם לחוק לעשיית דין בנאצים ובעוזריהם תש"י - 1950.

לקראת סוף דבריו מכניסים שני שוטרים את אייכמן אל תא הזכוכית. השמש מכריז:

שמש: בית המשפט!

הנוכחים באולם קמים. השופטים נכנסים ותופסים את מקומותיהם. לאחר שהם התיישבו, מתיישבים כל הנוכחים האחרים.

שמש: **(לאייכמן) קום, בבקשה. (אייכמן קם)**
 לנדוי: אדולף אייכמן, אתה אדולף, בנו של קרל אייכמן?
 אייכמן: כן, אדוני.
 לנדוי: אתה מיוצג במשפט זה על ידי ד"ר סרוואציוס ועורכת הדין גרודקה?
 אייכמן: כן, אדוני.
 לנדוי: אתה נאשם כי בתקופה שבין 1939 ל-1945, ביחד עם אחרים, גרמת להריגת מיליוני יהודים, כמי שהיה אחראי על ביצוע תכנית הנאצים להשמדת יהודי אירופה. לשם כך פעלת בגרמניה ובשטחים שנכבשו על ידה בדרכים הבאות: גירוש היהודים והובלתם למחנות עבודה, הכנסתם והחזקתם בגטאות, והריגתם במחנות השמדה. האם הבנת את כתב האישום?
 אייכמן: כן, אדוני.
 לנדוי: האם אתה מודה, או אינך מודה באשמה?
 הנאשם: לא מודה.
 לנדוי: בבקשה, אדוני היועץ המשפטי.

אור עולה על טדי קולק במשרד ראש הממשלה בירושלים, ועל ד"ר הנס גלופקה ורולף פוגל במשרד הקנצלר בבון. הם מאזינים לרדיו המשדר את נאומו של האוזנר.

האוזנר: במקום זה בו אני עומד לפניכם, שופטי ישראל, ללמד קטגוריה על אדולף אייכמן, אינני עומד יחידי. יחד איתי ניצבים שישה מיליון קטגורים. אך הם לא יוכלו לשלוח אצבע מרשיעה כלפי תא הזכוכית ולקרוא כלפי היושב שם: אני מאשים. מפני שאפְּרָם נערם בין גְּבֵעוֹת אושוויץ ובשדות טרבלינקה, ונשטף בנהרות פולין. דמם זועק. אך קולם

לא יישמע. אהיה על כן אני להם לפה, ואגיד בשמם את כתב האישום הנורא... (שתיקה קצרה) רצח, כבוד בית המשפט, איננו תופעה חדשה בתולדות האנושות. הוא ידוע לנו מימי קין והבל. אבל במאה העשרים נגלה לעינינו רצח מסוג חדש. רצח תעשייתי שתוכנן בידי ממשל שלם. קנוניית פשע אדירה שנרקמה בידי רוצחים מאחורי שולחנות כתיבה, ושותפו בה אלפים רבים בכל הדרגים. לא כלפי קרבן אחד, אלא כלפי אומה שלמה שנדונה להשמדה... (חשכה בבית המשפט)

2. משרד הקנצלר בבון. ג'לוֹבְּקָה ופוגל. ג'לוֹבְּקָה מכבה את הרדיו.

- ג'לוֹבְּקָה: זה לא בא בחשבון, פוגל. הוא לא מאשים רק את אייכמן. הוא מאשים את כל גרמניה.
- פוגל: כבר דיברתי עם מנכ"ל משרד ראש הממשלה שם. המשפט הזה לא יעסוק בנו. הוא נועד לעצב את הזיכרון ההיסטורי שלהם.
- ג'לוֹבְּקָה: התובע אמר דברים מפורשים: אייכמן לא פעל לבדו. כל ממשל הרייך עמד לרשותו. "קנוניית פשע אדירה ששותפו בה אלפים בכל הדרגים". "רוצחים מאחורי שולחנות כתיבה".
- פוגל: ד"ר ג'לוֹבְּקָה, זה נאום הצהרתי. הניצולים בישראל זקוקים לו כדי לשקם את עצמם.
- ג'לוֹבְּקָה: אני רואה שהביקור שלך שם הקים לתחייה את היהודי שבך. אולי כדאי שנשלח מישהו אחר במקומך?
- פוגל: אנחנו לא צריכים לחשוש מן המשפט הזה, אדוני. להפך... כבר חמש עשרה שנה אנחנו עושים מאמץ עצום להשכיח את פשעי הרייך, ולחזור למשפחת העמים. המשפט הזה עלול להרוס את כל ההישגים שלנו. תסביר להם שאם התובע ימשיך בהאשמות נגדנו, הם ישלמו על כך ביוקר.
- פוגל: בהחלט, אדוני. אבל אם יורשה לי, כגרמני, אני חושב שדווקא ההכרה שלנו בפשעי הרייך תתקבל בעולם כהוכחה שהשתנינו. זאת גם ההערכה של המודיעין האמריקאי שהגשתי לך הבוקר.
- ג'לוֹבְּקָה: ההערכה הזאת נכתבה על ידי יהודי.
- פוגל: אני מציע בכל זאת להתחשב בה. מה נעשה בקשר להאשמות שאייכמן טפל עליך בחקירה שלו?
- ג'לוֹבְּקָה: אני לא דואג. מעולם לא פגשתי אותו. מעולם לא דיברתי איתו.
- פוגל: כנראה שהוא לא חידש להם הרבה. המשטרה גם לא תמליץ לזמן אותך לעדות.
- ג'לוֹבְּקָה: תדליף להם שלא כדאי להם לזמן אותי. לא הייתי חבר במפלגה הנאצית. ידעי נקיות. הזימון שלי ייצור תקרית דיפלומטית שתזיק להם הרבה יותר מכפי שהם משערים. ברור?

3. כלא רמלה. חדר המפגשים של ההגנה עם אייכמן. נוכחים אייכמן, ד"ר סרוואציוס, ועו"ד ליזה גרודקה.

- אייכמן: התובע לא יודע בכלל איך פעלה מכונת ההשמדה של הרייך. הוא קרא את הפרוטוקולים של משפטי נירנברג, והלך שולל אחרי העדויות של ראשי ה-ס.ס. הוא לא מבין שהם הטילו עלי את האחריות להשמדה כדי להציל את עורם? אני צריך לעמוד לדין במקום הפיהרר? במקום הרייכסמרשל גרינג? במקום הרייכספיהרר הימלר?
- סרוואציוס: השופטים לא יתחשבו בעדויות בנירנברג. עדות שאי אפשר לערער עליה בחקירה נגדית, היא עדות חלשה.
- אייכמן: אבל אם כל ראשי ה-ס.ס. אומרים שאני הייתי אחראי להשמדה, השופטים ישתכנעו שכך היה.
- גרודקה: אלה שופטים מקצועיים ומנוסים...
- אייכמן: הם יהודים שנמלטו מגרמניה לפני המלחמה. ראיתי איך הם נסחפו אחרי הפתוס של התובע. הם כבר דנו אותי לתלייה. חבל על הכסף שהמשפחה שלי משלמת לכם. עדיף שאני אגן על עצמי בעצמי.
- סרוואציוס: חשוב רגע לפני שאתה מפטר אותנו. קו ההגנה שלנו יכול להציל אותך. אם תחזור על הטענה שהיית פקיד בינוני, בדרגה בינונית, שמילאת פקודות, שלא נקטת בשום יוזמה, שמעולם לא העלית רעיונות משלך, הם ישתכנעו שהאחריות שלך להשמדה הייתה מועטה.
- אייכמן: הם יודעים שלא הייתי פקיד בינוני. יש להם פרוטוקולים של ישיבות בהן השתתפתי עם הדרגים הכי בכירים.
- גרודקה: ברוב הישיבות האלה אתה כמעט ולא מדבר. אתה לא מתווכח. לא דורש. לא מציע...
- סרוואציוס: על בינוניות לא ממיתים. אל תיתן לגאווה שלך לשלוח אותך לגרדום.
- אייכמן: **(בזעם)** אני אזרח גרמני. פעלתי כל חיי למען גרמניה. אם אני צריך לעמוד לדין, שגרמניה תשפוט אותי. אתה עדיין יכול לדרוש מד"ר ג'לופקה לבקש את ההסגרה שלי.
- סרוואציוס: זה הדבר האחרון שהוא יעשה. אם תעמוד לדין בגרמניה, התביעה תצטרך להעמיד לדין עוד מאות קציני ס.ס. ופקידי ממשלה. גם אותו.

4. לילה. משרדו של טדי קולק. קולק, האוזנר ובך.

- קולק: עם כל הכבוד לידע המשפטי שלך, גדעון, לבן גוריון יש ראייה היסטורית רחבה. אתה צריך לפחות לשקול את בקשותיו.
- האוזנר: נדמה לי שקיבלתי את כולן.
- קולק: הוא ביקש שתעשה הבחנה בין גרמניה של היום לבין גרמניה הנאצית. אתה התייחסת בנאום שלך לגרמניה בזמן המלחמה, ולא כינית אותה גרמניה הנאצית.
- האוזנר: להבא, אני אקפיד יותר.
- קולק: ולגבי ד"ר ג'לופקה, מנכ"ל משרד הקנצלר. בן גוריון מבקש שהוא לא יוזכר במשפט.

- האוזנר: הוא אמר לך!?
- קולק: האזכור שלו עלול לפגוע ביחסים שלנו עם גרמניה.
- האוזנר: יש לי מסמכים שקושרים אותו לאייכמן.
- קולק: הקנצלר אדנאואר אישר לנו סיוע בטחוני וכלכלי מתוך הבנה שאנחנו מגלים רגישות לפעיות הפנימיות שלו.
- האוזנר: טדי, אני מודע לשיקולים של בן גוריון, אבל אנחנו צריכים להיות זהירים. העולם עוקב אחרי המשפט הזה. אסור שהוא יראה כמשפט ראווה, שמתנהל על פי הוראות ראש הממשלה.
- קולק: בן גוריון לא מתכוון לכך.
- האוזנר: לכן הוא לא יכול לשלוח לי הנחיות. הודעתי בממשלה שאני מתכנן משפט היסטורי מקיף, שיבחן את השמדת היהודים מכל היבטיה. הודעתי התקבלה פה אחד. בכך הסתיים חלקה של הממשלה בפרשה הזאת.
- קולק: זה לא משפט פלילי רגיל, גדעון. הממשלה החליטה עליו. יש לו השלכות מדיניות, ולכן היא תמשיך לפקח עליו.

נכנסת מזכירה.

- מזכירה: מר פוגל הגיע.
- קולק: הכניסי אותו, בבקשה.
- בך: טדי, אם תבוא לבית המשפט, תראה במו עיניך שאין שום צורך בפיקוח. אנחנו מתנהלים בדיוק על פי העקרונות שהממשלה קבעה. אולי כדאי שבן גוריון עצמו יבוא לאחת הישיבות.
- קולק: אם בן גוריון יגיע למשפט, העולם כולו יהיה בטוח שהוא מנהל אותו.

נכנס פוגל. קולק לוחץ את ידיו.

- קולק: ברוך הבא. שב בבקשה. (להאוזנר ובך) זהו מר פוגל, שליחו המיוחד של הקנצלר אדנאואר. (מציג את האוזנר ובך) מר האוזנר. מר בך. מר פוגל הצטרף אלינו כדי שתשמעו מפיו את עמדת הקנצלר לגבי המשפט המשפט.
- פוגל: תודה. הקנצלר משוכנע כמובן שהמשפט יתנהל על פי הכללים המקובלים במדינות המתקדמות. זהו משפטו של נאשם אחד, ולא של חברה שלמה.
- האוזנר: בהחלט, אדוני. אכן, יש בידינו רק נאשם אחד, אבל אנחנו נצביע על רבים אחרים ששיתפו איתו פעולה.
- קולק: (לפוגל) על פי החוק אצלנו בית המשפט דן אך ורק בנאשם שלפניו. פוגל: הקנצלר גם מזכיר לכם את הבטחת ממשלת ישראל לא לדון במשפט בהאשמות שאייכמן טפל על ד"ר גלובק, מנכ"ל משרדו.
- האוזנר: (לקולק) ממשלת ישראל נתנה הבטחה כזאת!?
- קולק: אתה כבר מכיר את עמדת ראש הממשלה, גדעון...
- האוזנר: נדמה לי שרק אני מוסמך לתת הבטחות בנוגע לניהול המשפט הזה.
- פוגל: אני מציע לך בכל זאת לשקול את בקשתו של הקנצלר.

האוזנר: ד"ר ג'ולֵבֶקָה היה היועץ המשפטי של משרד הפנים בממשלת הרייך. פרשנותו לחוקי נירנברג סיפקה את התשתית החוקית למעשיו של אייכמן. אני חייב לזמן אותו לעדות.
פוגל: אני מקווה מאד שלא תעשה את זה.
קולק: אי אפשר למצוא משפטן אחר שסיפק פרשנות לחוקי נירנברג?
האוזנר: אני לא מוכן לקבל שום התערבות של הממשלה בבחירת העדים!

האוזנר יוצא. בך יוצא אחריו. שתיקה.

פוגל: מר קולק, אני יהודי, ניצול מחנות, ואני עושה הכל כדי לסייע לכם. אני מכיר את ד"ר ג'ולֵבֶקָה היטב. אם הוא יוזכר במשפט הזה, הוא יפעל נגדכם בנושאים החשובים לכם ביותר. והרשה לי לא לפרט.

תמונת מעבר: קולאז' של סרטונים דוקומנטאריים המציגים את הפעולות נגד יהודים בגרמניה בשנים 1933-1939.

5. בית המשפט. השופטים כבר בכיסאותיהם. התביעה וההגנה על ספסליהם. גם הנאשם בתא הזכוכית. על הקיר האחורי מופיעה כתובית: עדותו של עו"ד בנו כהן מברלין, יו"ר ההסתדרות הציונית בגרמניה.

בנו כהן: ואז, בינואר 33, מונה היטלר לראש ממשלה. ידענו מיהו, אבל חשבנו שהחוקה תבטיח את הדמוקרטיה. אחרי חודש הוצת בניין הרייכסטאג. היטלר ביטל את החוקים שהגנו על זכויות אדם, על חופש העיתונות, על חופש ההתארגנות. הממשלה החלה להפעיל עלינו לחץ כבד להגר. יהודים פוטרו, עסקיהם הוחרמו, ספריהם נשרפו, בכל יום נעצרו מאות ונשלחו למחנות. יכולתי לברוח, אבל היו לי קשרים במשרד המשפטים. חשבתי שאוכל לעזור. ב-35 נחקקו חוקי נירנברג: יהודי לא יכול להיות אזרח. לא יכול לכהן במשרה ציבורית. לא יכול לשאת אישה גרמניה. לא יכול לקיים יחסים עם גרמניה. בריחת היהודים הלכה וגברה. בנובמבר 38 התרחש "ליל הבדולח". מאות בתי כנסת נשרפו, אלפי עסקים נבזזו. רבבות נשלחו למחנות ריכוז. עכשיו יהודים התנפלו בהמוניהם על השגרירויות כדי לקבל ויזות, אבל רוב מדינות העולם סגרו את שעריהן. רק פקיד אחד בשגרירות הבריטית ניפק ויזות ספורות לארץ ישראל. במרץ 39 זומנתי אל אייכמן. כשנכנסתי למשרדו, הוא צרח: אני ראש המרכז להגירת יהודים. אתם תספקו לי יהודים עם ויזות, ואני אדאג לרכבות שיוציאו אותם מכאן. אמרתי שיש לנו רק כמה ויזות מן השגרירות הבריטית. הוא רתח: אם לא תשיגו ויזות, אתם תסיימו את חייכם בדכאו, בבוכנוואלד, בזקסנהאוזן. ראיתי שלא אוכל לעשות הרבה. הלכתי לשגרירות הבריטית, קיבלתי ויזה ונמלטתי.

התובע עובר לחקור את אייכמן. החקירה כבר בעיצומה.

- האוזנר: מן העדות ששמענו עולה שמרכז ההגירה, שבראשו עמדת, ביצע גירוש בכפייה של רוב יהודי גרמניה. נכון?
- אייכמן: לא, אדוני. זאת הייתה הגירה מתוכננת. עד היום אני מצטער שאי אפשר היה להמשיך בה גם אחרי פרוץ המלחמה.
- האוזנר: האם לא כפית על היהודים להגר באמצעות מעצרים, עינויים, הָרְגָה? אייכמן: להפך, אדוני. ראשי הקהילה ביקשו ממני לסייע להם בהגירה.
- האוזנר: היהודים רצו להגר?! הרי מי שהיגר, כל רכושו הוחרם. אייכמן: הרכוש שלהם הוחרם על פי תקנה של משרד הפנים.
- האוזנר: שאתה השתמשת בה כדי לשדוד אותם. אייכמן: השתמשתי בה כדי לשכנע את הרייכספיהרר הימלר, שהגירת היהודים מביאה רווח כלכלי לגרמניה, ולכן כדאי להגביר אותה.
- סרוואציוס: מר אייכמן, האם אתה יזמת את הגירת יהודי גרמניה? אייכמן: ההגירה הייתה חלק מתוכנית הפיהרר לפתרון בעיית היהודים.
- סרוואציוס: ומה הייתה עמדתך ביחס אליה? אייכמן: קיוויתי שהיהודים יגיעו לארץ ישראל. חשבתי שזה פתרון הומני לעם חסר מולדת, כדי שיחדל לנדוד. הצלתי כך עשרות אלפים. הייתי שמח מאוד לו יכולתי לשלוח רבים יותר לארץ ישראל, אבל לצערי, הבריטים לא נתנו להם ויזות.
- האוזנר: כבוד בית המשפט, זה שקר מתועב. פתאום האיש הזה נעשה ציוני? אני מבקש שהנאשם יצביע על יהודי אחד שהוא הציל.
- לנדוי: מר האוזנר!

6. משרד התביעה. לילה. האוזנר ובך.

- בך: העדות של בָּנוּ כהן על גירוש יהודי גרמניה הייתה חשובה מאד, גדעון, אבל רק ד"ר גְּלוֹפְּקָה יכול להעיד איך התקבלו ההחלטות על הגירוש הזה במשרד הפנים.
- האוזנר: אל תדאג. אנחנו נזמן אותו.
- בך: מתי?
- האוזנר: כשבן גוריון יתרכך קצת.
- בך: אולי ניפגש איתו ונסביר לו? גְּלוֹפְּקָה הוא שניסח את התקנות שהכריחו אותנו לברוח. הייתי אמנם ילד בברלין, אבל חוויתי אותן על בשרי. לא יכולתי לשבת על ספסל ליד הבית. לא יכולתי ללכת לקולנוע, לבריכת שחיה. הייתי חייב למסור את הכלב שלי לשכנים.
- האוזנר: אתה צודק, אבל בוא נהיה חכמים. ההגנה רוצה לחליץ מְּגֹלוֹפְּקָה הודאה שאייכמן פעל לפי החוק הגרמני, ולכן הוא חף מפשע. נְחַפְּהָה שֶהֵם יִזְמְנוּ אותנו, ונחסוך לבן גוריון עימות עם אדנאואר.
- בך: רק עכשיו התחלנו את המשפט, וכבר נכנענו ללחץ שלו?
- האוזנר: לא נכנענו. אם ההגנה לא תזמן אותו, נזמן אנחנו. הוא יצטרך לעמוד כאן ולהסביר איך הוא נְשָׁפָה בדמגוגיה של היטלר, ואיבד את שיקול הדעת המוסרי שלו. על זה לא נתפשר.

7. חדר ביקורים בכלא רמלה. שומר מכניס את אייכמן. שני מכניס את ורה. הם מציבים לוח זכוכית בין השניים, ונשארים לעקוב אחרי השיחה ביניהם, המתנהלת משני צידי לוח הזכוכית באמצעות מיקרופונים ואוזניות.

- אייכמן: מה שלומך, ורה? איך הייתה הטיסה? מתנהגים אליך כאן בכבוד?
 ורה: אף אחד לא יודע מי אני. נרשמתי במלון בשם נעוריי. איך אתה? מה שלומך? איך הם מתנהגים אליך?
 אייכמן: בסדר גמור. אתמול החליפו את העדשות של המשקפיים שלי. הראייה שלי נחלשה קצת. איך הילדים?
 ורה: הקטן שואל עליך כל הזמן.
 אייכמן: כשהוא ילמד לכתוב, תבקשי ממנו לכתוב לי.
 ורה: הגדולים גאים בך מאד. הם עונדים צלב קרס על הזרוע בכל הזדמנות. גם החברים שלך בבואנוס איירס גאים בך. הם בטוחים שתצא זכאי.
 אייכמן: אני לא בטוח, ורה. שופטים יהודיים לא יזכו אותי.
 ורה: קצינים בדרגה שלך נשפטו בנירנברג לשנתיים-שלוש.
 אייכמן: לשופטים האלה יש קרובים שנספו. יכול להיות שאשב כאן עשרים שנה. מה יהיה איתך ועם הילדים?
 ורה: אתה לא תשב עשרים שנה. אני מתפללת בשבילך כל לילה.
 אייכמן: במשפט הזה יופיעו עשרות עדים. הדברים שהם יגידו עלולים לפגוע בילדים. אולי כדאי שהם ישנו את השמות שלהם. גם אף. אם תרצי, אני אשחרר אותך מהנישואים שלנו.
 ורה: אני מכירה אותך יותר טוב מכל אדם בעולם. אני לא אעזוב אותך, והילדים לא ישנו את השמות שלהם.
 אייכמן: גם לך יהיה קשה לשמוע את העדים האלה.
 ורה: עשית מה שצריך, אדולף. היהודים יזמו את המלחמה. הם כפו אותה עלינו. הפיהרר עצמו אמר שהם רצו להשמיד אותנו. לכן לא הייתה לנו ברירה, אלא להשמיד אותם. לכל עם יש זכות להגן על עצמו.

תמונת מעבר: קולאז' של סרטונים דוקומנטאריים המציגים את הפעולות נגד היהודים בפולין לאחר כיבושה בידי הצבא הגרמני.

8. בית המשפט. הישיבה כבר בעיצומה. השופטים, הנאשם, התביעה, וההגנה כבר תפסו את מקומותיהם.

- האוזנר: כבוד בית המשפט, זה סיכום ישיבה שהתקיימה בברלין אצל היידריך, ראש המשרד הראשי לביטחון הרייך, בספטמבר 39. בישיבה הזאת הוחלט על ריכוז יהודי פולין בגטאות לקראת השמדתם. המסמך הזה מוכיח כי הנאשם ידע על תוכנית ההשמדה של יהודי אירופה כבר בראשית המלחמה. (פונה לאייכמן) כן, או לא?
 אייכמן: לא, אדוני. המסמך הזה הוא סיכום של ישיבה פנימית, והוא לא הגיע לידיעתי.

- האוזנר: כבוד בית המשפט, זוהי רשימת המשתתפים באותה ישיבה. (מושיט לשופטים ולהגנה דף נוסף. שוטר נותן העתק לאייכמן) שמו של הנאשם דווקא מופיע בה.
- אייכמן: כבוד בית המשפט, אני לא זוכר שהייתי בישיבה הזאת. גם לפי הפרוטוקול לא אמרתי שם אף מילה. ייתכן ששמי נוסף לרשימה בטעות.
- סרוואציוס: כבוד בית המשפט, הישיבה הזאת התקיימה לפני יותר מעשרים שנה. וגם אם הייתי בה, תפקידי היה לרשום את הפרוטוקול.
- אייכמן: זה שקר גמור. אתה לא תצליח ליצור את הרושם שהיית פקיד קטן, כתבן. היית אחד ממתכנני ההשמדה. ידעת היטב שכל יהודי פולין שאתה שולח למחנות יירצחו שם, ובכל זאת שלחת אותם לשם, ולכן אתה שותף לרציחתם.
- לנדוי: תודה רבה. בית המשפט יפסוק היכן ומתי הנאשם שיקר.

על המסך האחורי מופיעה כתובית: עדותה של ד"ר אַרְנָה פּרֶץ, רופאה בגטו קובנה.

- ד"ר פרץ: ברגע שנכלאנו בגטו, חיינו נעשו זולים מאד. הגרמנים ירו בכל מי שרצו, בלי שום סיבה. פעם פרב שלא הרים את הכובע מול גרמני. פעם במי שחזר מעבודת הכפייה ומצאו בכיסו תפוח אדמה. כל יום הייתי תופרת אברי מין של נשים שהגרמנים חיפשו בתוכן אוכל. ב-1942 הם אסרו על נשים להרות וללדת. ניסיתי להתווכח איתם. בחודש השמיני אי אפשר לעשות הפלות, אבל גם בחודש השישי והשביעי זה ניתוח קשה. נשים שילדו בחשאי, היו מתחפרות בכריות בזמן הלידה, כדי שלא ישמעו את הצעקות שלהן. אבל הגרמנים גילו את התינוקות וחנקו אותם. כשהתחילה האקציה של הילדים, ראש היודנרט ביקש עליהם רחמים. הגרמנים ירו בו מיד. (בגרון חנוק) ראיתי אימא שהגרמנים לקחו את הילדים שלה. היא רצה אחרי המשאית. התחננה שיחזירו לה אותם. הנהג עצר, ושאל: כמה יש לך? היא אמרה שלושה. הוא אמר לה: את יכולה לקחת אחד. היא עלתה למשאית ואחרי רגע ירדה לבדה... ד"ר סרוואציוס, האם יש לך שאלות אל העדה?
- לנדוי: לא, אדוני, אבל לתשומת ליבו, העדה כלל לא הזכירה את הנאשם.
- סרוואציוס:

על הקיר האחורי מופיעה כתובית: השופט ד"ר משה בייסקי מן העיר דז'אלושיצה בפולין.

- בייסקי: כשהגרמנים כבשו את העיירה, הם שלחו את הורי למחנה בלז'ץ. לא ראיתי אותם יותר. אָחִי ואני נשלחנו למחנה פלאשוב. שם העמסנו פחם על קרונות מבוקר עד לילה. מי שנחלש, הוכה למוות. כשחזרנו למחנה, צעדנו פֶּשְבִיל מול הצריף של המפקד. הוא היה יושב בכורסא על המרפסת, רובה בידו, וצולף בנו לשם שעשוע. כל ערב הוא הרג שניים-שלושה. כל יום הם תלו כמה אנשים בכיכר כדי להטיל אימה. יום אחד הם תלו נער בן 15 בגלל ששמעו אותו שר ברוסית. הנער נתלה, אבל החבל נקרע. הוא בכה על חייו. תלו אותו שוב, ומפקד המחנה ירה בו, כשהוא מתנדנד על הגרדום.

- האוזנר: עומדים חמישה עשר אלף אסירים בכיכר, ומולם רק כמה עשרות שומרים. מדוע לא הסתערתם עליהם?
- ביסקי: היינו שבורים ממה שעברנו, אדוני. ומצד שני הייתה תקווה שהמלחמה תסתיים. ומצד שלישי הפחד מול הרובים... מול הנער התלוי על הגרדום... לא יכולנו להגיב מרוב אימה... (משתתק)
- לנדוי: ד"ר סרוואציוס, האם יש לך שאלות אל העד?
- סרוואציוס: לא, אדוני. אבל אני חוזר ומפנה את תשומת ליבו לכך שגם... מר האוזנר, עליך להזריח את העדים שלך להתמקד אך ורק באירועים הקשורים למעשיו של הנאשם. השאלה למה היהודים לא הסתערו על שומריהם, מקומה בספרי ההיסטוריה.

9. בית הכלא. חדר המפגשים של ההגנה עם אייכמן. נוכחים אייכמן, סרוואציוס וגרודה.

- סרוואציוס: (לאייכמן) אני לא יכול לשכנע את בית המשפט שהזוועות האלה לא התרחשו. אבל אתה יכול להתעקש שלא ידעת עליהן.
- אייכמן: הם יודעים שסיירתי בפולין כמה פעמים.
- סרוואציוס: אבל הם לא יודעים מה ראית. אתה יכול לטעון שכל הפגישות שלך עם מפקדי הגטאות התקיימו במשרדים שלהם.
- אייכמן: הייתי בגטו טרזיינשטאט שש פעמים. מישהו ודאי ראה אותי שם.
- גרודה: גם אם לא היית שם, ידעת שהיהודים נשלחים מהגטאות למחנות מוות. ודאי שידעת.
- גרודה: התובע טוען שאם ידעת שהיהודים האלה יירצחו, ובכל זאת ארגנת את הרכבות, אז אתה שותף לרצח שלהם.
- אייכמן: ארגנתי את הרכבות האלה לפי ההוראות שקיבלתי.
- גרודה: והוא יטען שחשבת שההוראות האלה הגיוניות. הוא ירצה לדעת למה. ואתה תענה שחשבת שהן הגיוניות, כי כולם סביבך חשבו שהן הגיוניות.
- סרוואציוס: כי היטלר חזר ואמר שהשמדת היהודים היא הדף המפואר בהיסטוריה של גרמניה.
- אייכמן: אני לא אאשים את הפיהרר בשום דבר, גבירתי.

10. משרדו של האוזנר. לילה. האוזנר אורז את תיקו. בכ נכנס בחיפזון.

- בכ: ביטלת את העד של מחר בבוקר?!
- האוזנר: הוא לא ראה את אייכמן. הוא אפילו לא שמע עליו לפני המשפט.
- בכ: הוא ראה אנשי ס.ס. רוצחים ילדים בגטו קראקוב כמו ידיהם.
- האוזנר: היום שמענו עדות די דומה.
- בכ: הוא חיכה חודשים ארוכים לרגע הזה, גדעון. הוא לא עבד. לא ישן. סבל מדיכאון. מסיוטים.
- האוזנר: השופטים כבר לא מסוגלים יותר לשמוע על מעשי הזוועה של ה-ס.ס. הם יפסיקו אותו אחרי כמה דקות.

- בך: אנחנו רוצים להראות לעולם איזה זוועות בני אדם מסוגלים לבצע.
האוזנר: לא שמעת את אב בית הדין? אחרי כל עד שמספר על סבלו, הוא נוזף בי כאילו הייתי תלמיד שפָּרַח.
- בך: כל עד כזה משפיע על השופטים יותר מכל המסמכים שאספנו.
האוזנר: אנחנו נזמין רק עדים שקשורים ישירות לכתב האישום. האחרים יצטרכו לספר על הסבל שלהם מחוץ לבית המשפט. (פונה לצאת)
- בך: חכה רגע. בוא נעמיד את השופטים בעוד ניסיון. הם רואים את הקהל באולם. ברגע שהם יפסיקו את העדות, תפרוץ שערורייה.
האוזנר: ההתעקשות הזאת תתנקם בנו כשהם יכתבו את פסק הדין.
- בך: אנחנו חייבים לתת לעדים האלה הזדמנות. עד עכשיו אף אחד לא רצה לשמוע אותם.
- האוזנר: אני רוצה לתת להם הזדמנות. כשאני חוקר אותם, אני שומע את בני המשפחה שלי שנרצחו בלבוב. אבל אני גם רוצה לנצח במשפט הזה. אם נפסיד, הניצולים יוכו מכה אנושה. אף אחד לא יאמין לזוועות שהם עברו, והם לא יעזו יותר לדבר עליהן. (יוצא)

11. משרד הקנצלר בבון. גְּלוֹבְּקָה ופוגל.

- גְּלוֹבְּקָה: החדשות מירושלים מגיעות לכל בית בעולם, פוגל. הקנצלר נאלץ להתנצל עליהן בכל נאום שלו. אי אפשר ללחוץ על הישראלים לקצר את המשפט הארוך הזה?
- פוגל: ככל שהקנצלר מכיר בפשעי הרייך, הביקורת עלינו הולכת ודועכת.
גְּלוֹבְּקָה: אני לא משוכנע בכך. אגב, הוא מודאג מאד מן השמועה שאני אזומן לעדות. כמה ראשי ממשלות כבר דרשו ממנו לפטר אותי.
- פוגל: קולק מפעיל על התובע לחץ כבד, אדוני.
גְּלוֹבְּקָה: הכנתי לך תיק בשבילו. (נותן לו) יש כאן פרוטוקולים של משרד הפנים של הרייך. לולא המאמצים שלי, הסנקציות נגד היהודים היו הרבה יותר קשות. אם הוא לא ישתכנע, נעצור את השילומים לניצולים שחיים שם.
- פוגל: נעצור את השילומים?! זה בלתי אפשרי, אדוני. הניצולים כבר סבלו מספיק. יש לי שם קרובים שחיים מן השילומים האלה. צעד כזה יוכיח שגרמניה לא השתנתה.
- גְּלוֹבְּקָה: הם ימשיכו לקבל שילומים ברגע שהזימון שלי יבוטל. אם הוא לא יבוטל, נקפא גם את עסקאות הנשק שעשינו איתם.
- פוגל: הקנצלר אישר את זה? הם זקוקים לטנקים ולתותחים.
גְּלוֹבְּקָה: אני לא חושב רק על עצמי, פוגל. כשהישראלים מאשימים אותי, הם מאשימים את כל פקידי המדינה ששירתו את הרייך. הפקידים האלה זכאים לדעת שהם אינם פושעי מלחמה. הילדים שלהם קוראים על המשפט בעיתונים. הם שואלים שאלות, חוקרים, מוקיעים את ההורים, והמשפחות שלהם מתפרקות. גם שלי.

12. חדר ביקורים בכלא רמלה. לילה. ורה ואייכמן יושבים משני צידי לוח הזכוכית.

- אייכמן: הכפתור בחולצה שלך פתוח.
 ורה: הם ערכו עלי חיפוש בכניסה. (רוכסת את הכפתור)
 אייכמן: מנוולים.
 ורה: מה שלומך?
 אייכמן: אני מקווה שהעדויות היום לא דיכאו אותך יותר מדי.
 ורה: כולם סביבי בכו. אישה אחת התעלפה. למה ד"ר סרוואציוס לא ניסה להוכיח שהעדים שיקרו?
 אייכמן: הוא חושב שהם אמרו אמת.
 ורה: הם אמרו אמת!?!
 אייכמן: לא ידעת שיהודי פולין נשלחו למחנות?
 ורה: ידעתי מה שידעו כולם. מה שהיה כתוב בעיתונים. מה שהפיהרר אמר בנאומים שלו. תמיד חשבתי שהוא מגזים. שבעיתונים כותבים מה שהוא אומר להם לכתוב. פתאום אני רואה את היהודים האלה בבית המשפט. פתאום יש להם פנים. אף פעם לא סיפרת לי דברים כאלה.
 אייכמן: ודאי שסיפרתי לך.
 ורה: מתי? שמעתי שמועות בכנסייה. השכנים פטפטו מאחורי הגב. חשבתי שזאת רכילות. שהם מקנאים במכונית. בנהג. במתנות שהבאת לילדים.
 אייכמן: סיפרתי לך בכל פעם שחזרתי מהמזרח.
 ורה: גם על הזקנים, הנשים והילדים?
 אייכמן: לא תמיד ידעתי את הפרטים.
 ורה: אבל לא היה לך קשר לרציחות האלה. נכון?
 אייכמן: ודאי שלא. אף פעם לא הכיתי יהודי. לא פצעתי. לא הרגתי. התרחקתי מהם ככל שיכולתי.
 ורה: אני יודעת. אתה אדם טוב. אתה בעל טוב. אתה אבא טוב.
 אייכמן: אני רוצה להיות בטוח שאת אומרת אמת, ורה. אני צריך אותך לצידי. בלי ספקות ובלי חשדות. אני לא סומך על ד"ר סרוואציוס. בלעדיו אני עוד עלול לעשות מה שהפיהרר עשה כדי להתחמק ממשפט.
 ורה: שלא תעז אפילו לחשוב על זה. אם הם יגזרו עליך מאסר, אני אבוא לגור כאן. עם הילדים. עד שתשתחרר. העולם מסתכל על היהודים כאן בזכוכית מגדלת. הם לא ימנעו מאיתנו לבקר אצלך.

13. לילה. משרד התביעה. סרוואציוס ועו"ד ליזה גרודקה.

- גרודקה: ד"ר סרוואציוס, אני לא בטוחה שאני מסוגלת להמשיך להגן על האיש הזה. סיפורי העדים שוברים אותי. היום כמעט קמתי וברחתי.
 סרוואציוס: אני רואה כמה קשה לך.
 גרודקה: כשהצעת לי להצטרף אליך, חשבתי שהוא היה פקיד קטן, שהלקו ברצח יהודים היה מוגבל.
 סרוואציוס: שיתפתי אותך בכל מה שידעת. אני מניח שנגלה עוד הרבה.
 גרודקה: אז למה אנחנו ממשיכים?

- סרוואציוס: כדי לחשוף את המעשים שלו. כדי לשאול איך רבים כל כך מאיתנו לקחו בהם חלק.
- גְרוּדָה: ויש לך תשובה לשאלה הזאת?
- סרוואציוס: אני חושש שאחפש כל חיי. כנראה שבדור שלי השתבש אצלנו המנגנון הזה שקוראים לו מצפון. בכל מקום בעולם המצפון אומר לאדם "לא תרצח". אצלנו הוא אמר: אם תרצח תהיה אזרח טוב. אם תרצח תשרת את המולדת. את הגזע. את הפיהרר.
- גְרוּדָה: זה גם מה שקרה גם לאבא שלי? גם אצלו המצפון השתבש?
- סרוואציוס: אביך היה שופט. הוא ודאי לא רצח.
- גְרוּדָה: אבל הוא שלח לכלא יהודים שטיילו בגן ציבורי, שישבו בבית קפה, שביקרו במוזיאון, שהאזינו למוסיקה בתוך הדירה שלהם.
- סרוואציוס: התעמולה הנאצית הכניעה את מערכת המשפט, גברת גְרוּדָה. זו איבדה את היכולת לשפוט לפי החוק, ופסקה לפי הוראות המפלגה. אם את רוצה לדעת יותר, את חייבת להישאר כאן עד סוף המשפט.

תמונת מעבר: קולאז' של סרטונים דוקומנטאריים המציגים את פעולות האינז'קומנדו נגד היהודים במזרח אירופה בשנים 1941-1943.

14. על המסך האחורי מופיעה כתובית: עדותה של רבקה יוסלבסקה מן העיירה פוהוסט שבפולין.

- יוסלבסקה: כל היום עמדנו בכיכר. בלי אוכל. בלי מים. הילדים בכו מרעב. בערב הגיעו משאיות. פקדו עלינו לעלות. שלושה קילומטר מן העיירה הייתה גבעה ולידה בור. כשהגענו, ראינו בתוכו שורות של יהודים ערומים שכבר נורו. ואז הילדה שאלה אותי: למה הלבשת אותי בבגדי שבת? לא ענית. היא המשיכה לשאול: למה אנחנו מחכים? בואי נברח. אבל כבר ראיתי כמה צעירים שניסו לברוח, והם נורו מיד. ואז אמרו לנו להתפשט. הם ירו באבי. אחר כך באמי ובאחותי. והגיע תורנו. התפשטתי. גם הילדה פשטה את שמלת השבת שלה. הגרמני שאל: במי קודם? בילדה או בך? לא ענית. הוא ירה בילדה. הרגשתי איך היא נקרעת מעלי. אחר כך הוא ירה בי. בראש. נפלתי לתוך הבור. חשבתי שאני מתה. אבל ידעתי שאני מרגישה משהו. אנשים נפלו עלי. התחלתי להיחנק. זזתי כדי למצוא אוויר. לא היו לי כוחות. ובכל זאת הרגשתי שאני מתרוממת מעל האחרים. אנשים מתחתי מושכים אותי למטה. מכים. שורטים. ואני בשארית כוחותיי עולה למעלה. כשיצאתי, הגרמנים כבר לא היו שם. מתוך הבור יצאו עוד כמה אנשים, נשים וילדים. כולם מכוסים בוץ ודם. אי אפשר היה להכיר אותם. כל הזמן נשמעו מתוך הבור צעקות. הוציאו אותי... הוציאו אותי... התחלתי לצעוק אל הבת שלי. מְרִקְלָה... מְרִקְלָה... בבוקר באו הגרמנים על סוסים. והתחילו לירות ברוחות הרפאים שיצאו מן הקבר.

גְרוּדָה היושבת ליד סרוואציוס לא יכולה יותר לשמוע. היא קמה, ופונה לשופטים.

גְרוּדָה: אני מצטערת. אני לא מסוגלת. לא מסוגלת. אני מתנצלת. (יוצאת)
 יוסלבסקה: בלילה חזרתי אל הקבר. רציתי להיכנס לתוכו ולמות. חפרתי בידיים,
 אבל האדמה כבר התקשתה מהדם...

היא משתתקת. דממה כבדה בבית המשפט. כעבור רגע לנדוי מתעשת.

לנדוי: ד"ר סרוואציוס, האם יש לך שאלות אל העדה?
 סרוואציוס: לא, אדוני. אבל אני נאלץ לציין שוב שהנאשם כלל לא היה מעורב בפעילות ה-ס.ס. בפולין.
 האוזנר: אלה הם פרוטוקולים של ישיבות ב-ס.ס. בהן הנאשם השתתף. כולן עסקו בגירוש יהודי פולין. (נותן עותק לשופטים)
 לנדוי: האם הנאשם יכול להסביר את השתתפותו בישיבות האלה?
 אייכמן: בהחלט אדוני. כשהתקבלה פקודה להוביל יהודים למחנות, הוטל עלי לתאם את הרכבות.
 האוזנר: אבל ידעת היטב שהיהודים האלה יירצחו שם במחנות, ולכן הפקודות להוביל אותם לשם היו בלתי חוקיות, והיה עליך לסרב להן.
 אייכמן: בזמן מלחמה אי אפשר לבדוק את חוקיותה של כל פקודה.
 האוזנר: (לשופטים) הנאשם היה קצין מנהלה, והיה לו מספיק זמן לבדוק. אייכמן: פעלתי תחת לחץ כבד, אדוני.
 האוזנר: לרצוח עוד ועוד...
 לנדוי: מר האוזנר!
 אייכמן: אני התנגדתי לרצח יהודים. תמיד חיפשתי פתרונות הומניים, כמו הגירה. חשתי סלידה נוראה ממעשי הטבח ליד הבורות. במו עיני ראיתי סילוני דם פורצים מתוך בורות כאלה. כשראיתי יהודים מומתים בגז, התחננתי למפקדים שלי: אל תשלחו אותי לשם. שילחו מישהו חסון יותר. אינני יכול לישון בלילות.
 האוזנר: גם זה שקר מתועב. הנאשם מעולם לא מחה על הרציחות ההמוניות האלה. (מראה בפרוטוקולים) לא בישיבה על גירוש יהודי ורשה או גדנסק, לא בישיבה על גירוש יהודי קראקוב, או ביאליסטוק, או...
 (נדמה) לבוב... עיר הולדתי...אלוהים אדירים... בישיבה הזאת הוא שולח את בני משפחתי למחנה פּוֹלֵץ'ץ... את כולם... הדודים שלי... הדודות... הבנים והבנות שלהם... הנכדים... הנכדות...

האוזנר מתיישב, מתקשה להמשיך. לנדוי מכה בפטישו.

לנדוי: מר האוזנר? מר האוזנר? (רומז לשמש)
 שמש: בית המשפט!

15. בית הכלא. ערב. חדר המפגשים של ההגנה עם אייכמן. סרוואציוס ואייכמן.

- סרוואציוס: השופטים התרשמו מאד מתיאור רגשותיך ליד בורות המוות. זאת ההזדמנות לרכך את ליבם. אם תוֹדָה במידה מסוימת של אשמה במותם של היהודים ששלחת למחנות, אז אולי...
- אייכמן: אני לא אודה בשום אשמה.
- סרוואציוס: אם תגיד שאתה מודה, אולי השופטים יקלו בעונש שלך.
- אייכמן: אתה כבר חושב שאני אשם, נכון?
- סרוואציוס: לא חשוב מה אני חושב. חשוב מה חושבים השופטים. מחר התביעה תחקור אותך על וועידת וואנזה.
- אייכמן: הפרוטוקולים לא מוכיחים שום דבר.
- סרוואציוס: הוועידה הזאת החליטה לחסל את כל יהודי אירופה. אתה השתתפת בה. השופטים לא יאמינו שלא היה לך חלק בהחלטה הזאת.
- אייכמן: לא היה לי!

16. משרד ההגנה. עו"ד ליזה גְרוֹדָה לבדה. בך נכנס.

- בך: ערב טוב, גברת גְרוֹדָה. אלה עוד כמה מסמכים שאספנו לקראת הדיון של מחר.
- גְרוֹדָה: תודה. אני אקרא אותם מיד.
- בך: אגב, ראיתי מה עבר עלייך היום בזמן העדות של גברת יוסלבסקה.
- גְרוֹדָה: רבים בגרמניה הגיבו כמוני, כשהם ראו אותה בחדשות.
- בך: אני מקווה.
- גְרוֹדָה: החברה הגרמנית השתנתה קצת.
- בך: אני לא בטוח. (מוציא נייר מתיקו) זאת תלונה של רופא, מנהל בנק חלב-אם. ב-38 הוא גילה שתורמת חלב אחת היא רבע יהודייה, אבל הוא מבקש לא להעמיד אותה לדין, כדי לא להבהיל אימהות שלקחו חלב מן הבנק. ולכן הוא דורש להשליך אותה למחנה ריכוז בלי משפט. היום הרופא הזה מנהל בית חולים.
- גְרוֹדָה: אבא שלי היה אז שופט. הוא שלח למחנה צעיר יהודי שקיים יחסים עם נערה ארית. הוא השליך לכלא קשישה יהודייה שנסעה ברכבת בקרון שמיועד לְאָרִים. הוא דן למאסר עולם יהודייה שהחזיקה משרתת אֶרֶית. היום הוא נשיא בית משפט. אבל גרמניה בכל זאת השתנתה. אלה שטענו שלא ידעו, מודים שידעו. הם גם מודים שלא רק כמה סדיסטים מן ה-ס.ס. ביצעו פשעים נגד יהודים.
- בך: גברת גְרוֹדָה, גם אם השינוי הזה כבר מתרחש, הטיעונים שלכם בבית המשפט לא תורמים לו.
- גְרוֹדָה: למה אתה מתכוון? אתה חושב שאני מְגִינָה על אייכמן, כי אני מְגִינָה על המעשים שלו?
- בך: אתם לא מְגִינִים על המעשים שלו, אבל לצערי, עד היום לא שמעתי אתכם מְגִינִים אותם. ויותר חשוב מזה, אף גרמני לא שמע אתכם מְגִינִים אותם. (יוצא)

17. משרדו של קולק. נוכחים קולק, האוזנר ופוגל, המחזיק בידו את תיק המסמכים שקיבל מג'לופקה. שיחתם כבר בעיצומה.

- פוגל: מר האוזנר, מן הפרוטוקולים האלה עולה שד"ר ג'לופקה התנגד תמיד לסנקציות נגד היהודים, ולכן אין טעם לזמן אותו לחקירה.
- האוזנר: ד"ר ג'לופקה היה מראשי המערכת המשפטית של הרייך. הוא יצטרך להסביר איך אדם במעמדו נשפך בדמגוגיה של היטלר, ואיבד את שיקול הדעת המוסרי שלו. בלעדי שיתוף הפעולה של פקידים בכירים כמוהו, יהודים לא היו מגורשים למחנות.
- קולק: המערכת המשפטית של הרייך לא עומדת כאן למשפט.
- האוזנר: אבל חשיפת הכשלים שלה תוכיח לעולם, שמערכת משפטית שמגינה על זכויות אדם, יכולה למנוע זוועות כמו אלה שביצע הרייך.
- פוגל: לידיעתך, מר האוזנר, אם תזמין את ד"ר ג'לופקה להעיד, ממשלת גרמניה תעצור את השילומים לניצולים שחיים בישראל.
- האוזנר: סליחה?! לידיעתך, מר פוגל, הימים בהם גרמני מאיים על יהודי חלפו מן העולם. כדאי שגם ד"ר ג'לופקה יבין את זה. (יוצא)
- קולק: אתה יהודי, מר פוגל. אתה ניצול מחנות. אתה יודע שרבים מן הניצולים לא מסוגלים לעבוד. רבים מהם מטופלים בכל מיני מוסדות. הם לא ישרדו בלי השילומים.
- פוגל: מר קולק, אני מבקר ניצולים כאלה בכל פעם שאני מגיע לכאן. לכן אני מנסה להבטיח את עתידם. בניגוד למר האוזנר שמוכן להקריב אותם כדי להתחשבן עם ד"ר ג'לופקה. לצערי, גם אתה לא מנסה להעמיד אותו במקומו. כנראה שגורלם של הניצולים לא כל כך חשוב לכם. אין לנו ברירה. השילומים יוקפאו. הם יחודשו בתום המשפט, רק אם ד"ר ג'לופקה לא יזכר בו.

תמונת מעבר: קולאז' של סרטונים דוקומנטאריים על וועידת ואנזה.

18. בית המשפט. השופטים, התביעה, ההגנה והנאשם כבר במקומותיהם.

- האוזנר: כבוד בית המשפט, בוועידת ואנזה התקבלה ההחלטה להשמיד את כל יהודי אירופה. הנאשם היה שותף לתכנון הוועידה הזאת. הוא ניסח את ההזמנות למשתתפים, והוא גם שלח אותן.
- אייכמן: כבוד בית המשפט, לא היה לי שום חלק בתכנון הוועידה. בסוף 1940 הרייכסמרשל גרינג ראה שמדינות העולם מסרבות לקבל יהודים משטחי הרייך, והוא הורה לאוברגרופנפיהרר היידריך, לתכנן את הפתרון הסופי של הבעיה היהודית בתוך הרייך.
- האוזנר: אתה עצמך הודיית במשטרה שכתבת את נאום הסיכום של היידריך על הפתרון הסופי: (קורא מהפרוטוקול) אנחנו נפנה את כל יהודי אירופה למחנות עבודה במזרח, ושם ינתן להם "טיפול מתאים".
- אייכמן: לא כתבתי את הנאום הזה. הכנתי חומר רקע. הצגתי נתונים.

- האוזנר: והנתון העיקרי היה שישנם 11 מיליון יהודים באירופה. ישבתם מול האח, בוויילה על חוף האגם, פתיתי שלג צנחו על צמרות העצים, אכלתם קוויאר, שתייתם שמפנייה, והחלטתם להשמיד אותם.
- אייכמן: אני לא החלטתי שום דבר, אדוני. המשתתפים בוועידה היו נציגים בכירים של משרדי הממשלה. אני הייתי בדרגה נמוכה מכולם. לא נאמתי. לא נשאלתי שאלות. בסך הכל רשמתי את הפרוטוקול.
- האוזנר: רק רשמתי פרוטוקול?! כבוד בית המשפט, בסוף נאומי הייזריך אומר: "את כל הבעיות שמתעוררות בביצוע "הפתרון הסופי", יש להפנות אל ראש המחלקה הרלבנטי". (לאייכמן) ראש המחלקה הרלבנטי הוא אתה. אתה מונית להיות האחראי על "הפתרון הסופי".
- סרוואציוס: כבוד בית המשפט, אני מבקש להציג תזכיר שהכין משרד החוץ לקראת הוועידה, ובו הוא דורש גירוש של כל יהודי אירופה למזרח. התזכיר הזה מעיד שגירוש היהודים לא היה יוזמה של הנאשם. הוא היה מדיניות רשמית של כל משרדי הממשלה.
- אייכמן: כבוד בית המשפט, התרומה שלי בוואנזה הייתה קטנה מאד. בכירי הממשל שהשתתפו בה, קיבלו את "הפתרון הסופי" ללא הסתייגויות. אם הם לא מצאו בו שום פגם, מי אני שאתנגד לו?

19. משרדו של קולק. קולק ופוגל. ערב.

- פוגל: מר קולק, היום נשמעו בבית המשפט טענות מפורשות שכל משרדי הממשלה של הרייך היו שותפים ל"פתרון הסופי". אנחנו לא נסבול האשמות כאלה.
- קולק: אלו היו טענות של ההגנה, אדוני.
- פוגל: היית צריך לדרוש מהתביעה לדון רק בתפקידו של אייכמן בוואנזה. לא בתפקידים של משרדי הממשלה.
- קולק: ולהתעלם מנוכחותם של מנהלי המשרדים האלה סביב לשולחן?
- פוגל: מר קולק, חשבתי שאחרי עצירת השילומים תבינו שלא נשלים עם פגיעה באינטרסים שלנו. אתם לא משאירים לנו ברירה. אנחנו נאלצים לעצור גם את עסקאות הנשק איתכם.
- קולק: הצעד הזה יפגע מאד בביטחון שלנו, אדוני. בכל יום עלולה לפרוץ כאן מלחמה...
- פוגל: והמשפט הזה פוגע בביטחון שלנו. (פונה לצאת)
- קולק: מר פוגל, כשחתמנו על עסקאות הנשק האלה, התחייבנו להכיר בכך שגרמניה השתנתה. שיש עכשיו גרמניה אחרת. אם לא נקבל את הנשק, לא נוכל לקיים את ההתחייבות הזאת.
- פוגל: יצאת מדעתך? ד"ר גְלוֹבְקָה לא ידחה את עסקאות הנשק. הוא יבטל אותן. (שתיקה) עזור לי לעזור לכם. אם תכבדו את ההבנות בינינו, תקבלו את הנשק בהקדם. אתה לא מתאר לעצמך כמה אני מסתכן למענכם. העובדה שאני יהודי לא מקלה עלי מול עשרות פקידי ממשל, שעדיין חושבים שהם עובדים בשביל הרייך.

20. חדר ביקורים בכלא רמלה. לילה. ורה ואייכמן כבר יושבים משני צידי לוח הזכוכית. השיחה מתנהלת באמצעות מיקרופונים ואוזניות.

- אייכמן: את יכולה להיות רגועה, ורה. היה לנו יום מצוין בבית המשפט.
 ורה: אני מקווה.
 אייכמן: כל מי שמסתכל בפרוטוקול של ואנזה, רואה שלא אמרתי שם אפילו מילה אחת.
 ורה: אני יודעת, אבל...
 אייכמן: אבל מה?
 ורה: כשהלכתי לחברים שלך בבואנוס איירס לבקש כסף לנסיעה, הם אמרו עליך כל מיני דברים.
 אייכמן: איזה דברים?
 ורה: שהצעת לעקור שיני הזהב של יהודים במחנות כדי לכסות את הוצאות הנסיעה שלהם ברכבת. שהצעת גם לגזוז שיער מן הנשים כדי לייצר ממנו חבלים. הכומר בכנסייה אמר לי שאלה שקרים. אבל כששמעתי היום שמונית לאחראי על גירוש היהודים, התחלתי לחשוב שאולי יש בזה משהו.
 אייכמן: לא הייתי אחראי על גירוש היהודים, אלא רק על ההובלה שלהם. ההצעות המטופשות האלה היו של המחלקה הכלכלית של ה-ס.ס. והם לא שאלו את דעתך?
 אייכמן: אני לא מבין. את חוקרת אותי? כשחבל מונח על הצוואר שלי?
 ורה: אני לא חוקרת. אני רוצה לדעת מיהו האיש הזה שחייתי איתו כל חיי, שגידלתי איתו את הילדים שלי. אני רוצה לדעת אם הייתי עיוורת או תמימה. אם רומיתי, או רימיתי את עצמי. היהודים כפו עלינו את המלחמה הזאת!?
 אייכמן: (בכעס) לא אני יזמתי את "הפתרון הסופי", ורה. התוכנית הונחתה עלי. לא יכולתי לעצור אותה. קיוויתי שהמלחמה תסתיים לפני שנבצע אותה, או שמישהו מעלי יתערב ויבטל אותה. לצערי, זה לא קרה.

תמונת מעבר: קולאז' של סרטונים דוקומנטאריים המציגים את ההשמדה התעשייתית של יהודים באושוויץ.

21. בית המשפט. השופטים, התביעה, ההגנה והנאשם כבר במקומותיהם. על המסך האחורי מופיעה כתובית: עדותה של אסתר גולדשטיין מקושיצה, הונגריה.

- גולדשטיין: כשהרכבת הגיעה לאושוויץ ירדנו מהקרונות המומים ומבוהלים. בשלושת ימי הנסיעה לא אכלנו ולא שתינו. בקושי עמדנו שם על הרמפה. אבא שלי והאחים שלי בצד אחד. אימא שלי, האחיות שלי ואני בצד שני. אחותי הנשואה החזיקה את שני הילדים שלה בידיים. פתאום הופיע מלאך המוות על האופניים. ד"ר מנגלה. הוא ניגש ואמר לה: תני את הילדים לאימא שלך. היא אמרה בידיש: הם שלי. אני לא אתן אותם. הוא חשב שהיא לא מבינה גרמנית. קרא לאסיר שיגיד לה בידיש. האסיר אמר לה: אם את רוצה לחיות, תני את הילדים לאימא

- שלך. היא סירבה. מנגלה תלש את הילדה הקטנה מן הידיים שלה ונתן לאימא שלי. ואת הבן לקח בכוח והלך. הוא היה בן ארבע. יותר לא ראינו את הילדים. גם לא את אימא שלי, לא את אבי והאחים שלי. כולם מתו בתוך שעותיים. בַּגָּז. אחותי חיה. אני מספרת את הסיפור שלה, כי היא לא מסוגלת לבוא הנה ולספר אותו בעצמה.
- ד"ר סרוואציוס, האם יש לך שאלות אל העדה?
לנדוי:
- לא, אדוני.
סרוואציוס:
- (לאייכמן)** אבקש את הנאשם לומר לבית המשפט כמה פעמים הוא ביקר במחנה המוות אושוויץ.
האוזנר:
- כארבע או חמש פעמים, אדוני.
אייכמן:
- ומה הייתה מטרת הביקורים?
האוזנר:
- הייתי צריך לדווח לרייכספיהרר הימלר על ביצוע ההוראות שלו.
אייכמן:
- ונפגשת עם רודולף הֶס, מפקד המחנה?
האוזנר:
- כן, אדוני.
אייכמן:
- האם הוא לקח אותך מדי פעם לסיור במחנה?
האוזנר:
- כן, אדוני.
אייכמן:
- האם ראית את ההמתה בתאי הגזים? את שריפת הגופות בקרמטוריום?
האוזנר:
- לא ירדתי מן המכונית שלו, אדוני.
אייכמן:
- האם דיברת איתו על קליטת משלוחי היהודים?
האוזנר:
- אני מניח שכן.
אייכמן:
- באוטוביוגרפיה שלו הוא מתאר ויכוח שהתנהל ביניכם. **(מעביר דף לשופטים ולהגנה. שוטר מעביר לאייכמן)** הוא רצה לקבל פחות רכבות, ואתה רצית לשלוח יותר.
האוזנר:
- התיאור הזה בלתי סביר, אדוני. אני לא רציתי לשלוח יותר, והוא לא רצה לקבל פחות. שנינו מילאנו את הפקודות של הרייכספיהרר.
אייכמן:

על המסך האחורי מופיעה כתובית: עדותו של יהודה בקון מן העיר מורבסקה-אוסטרבה בצ'כוסלובקיה.

- באשר הגיע טרנספורט, הובילו את האנשים אל תאי הגזים. בחוץ היה שלט "בית מרחץ". בהתחלה הכניסו אותם אל חדרי ההתפשטות. בצד היו קולבים עם מספרים. והסמל אמר: תזכרו את המספר של הקולב, כדי שאחר כך תמצאו את הבגדים. אנשים ביקשו מים. הם היו צמאים אחרי הנסיעה הארוכה בקרונות הסגורים. אז הסמל אמר להם: תמהרו. הקפה מחכה לכם בצריף. והם מיהרו אל תא הגזים. היו שם מקלחות בתקרה. אבל לא היו בהן חורים למים. הן נועדו להרגיע. כשהדלתות נסגרו, סמל אחר הכניס את הגבישים של הציקלון B דרך צינור מלמעלה. אחרי חצי שעה הזונדרקומנדו פתחו את הדלתות והוציאו את הגופות אל הקרמטוריום, ואחר כך אנחנו, הילדים, הוצאנו את האפר מהתנורים עם מגרפות. בחורף הקאפו היה אומר לנו: נו, ילדים. קר בחוץ. תתחממו בקרמטוריום. הרוחות של המתים כבר בגן עדן...
לנדוי:
- ד"ר סרוואציוס, האם יש לך שאלות אל העדה?

סרוואציוס: כבוד השופט, אני מוחה על העדויות האלה, שהנאשם כלל לא נזכר בהן. התובע מנסה לעורר זעם בלב השופטים, אשר גם הם נמלטו מאימת הנאצים, כדי שיחרצו את דינו של הנאשם ללא שום קשר לראיות נגדו. ד"ר סרוואציוס, בית המשפט דוחה את מחאתך. אני מציע לך להתמקד בהגנה על הנאשם ולא בהתקפה על השופטים. כולנו ותיקים ומנוסים, ואנחנו מסוגלים לעשות הפרדה גמורה בין קורות חייו לבין המקרה שלפנינו. בבקשה, מר האוזנר.

על מסך אחורי מופיעה כתובית: עדותו של הסופר יחיאל דינור, יליד סוסנוביץ' שבפולין.

דינור: הייתי שם בערך שנתיים. בפלנטה הזאת, אושוויץ, אין הזמן שם כפי שהוא על כדור הארץ. כל שָׁבֵר רגע הולך שם על גלגלי זמן אחר. לתושבי הפלנטה הזאת לא היו שמות. לא היו להם הורים. לא היו להם ילדים. הם לא לבשו כדרך שלובשים כאן. הם לא נולדו שם ולא הולידו. נשמו לפי חוקי טבע אחרים. הם לא חיו לפי חוקי העולם הזה ולא מתו לפיהם. השם שלהם היה המספר קצטניק. אני עומד היום כאן לפניכם הודות לשבועה שנשבעתי להם שם לספר את קורותיהם. הם הלכו ממני ובמבט עינינו הייתה השבועה הזאת...

האוזנר: אולי תרשה לי, מר דינור, להציג לך כמה שאלות?

לנדוי: מר דינור, אני מציע שתענה לשאלות התובע...

דינור: אני רואה אותם. אני רואה אותם הולכים. הם מסתכלים בי... אני רואה אותם עומדים בתור אל ה...

דינור מתעלה. האוזנר ובך ממהרים אליו.

האוזנר: מר דינור? מר דינור? אתה שומע אותי, מר דינור?

בך: מר דינור? מר דינור?

שני שוטרים מפנים לפנות את דינור החוצה באלונקה. השופט לנדוי נסער, והוא מכה בפטישו.

לנדוי: מר האוזנר, אני נאלץ להפסיק את הישיבה. אני מקווה שמר דינור ישוב לאיתנו במהרה. הישיבה הבאה תתקיים מחר.

האוזנר: אני מבקש להמתין עוד דקה, אדוני. עדותו של מר דינור חשובה מאד.

לנדוי: מר האוזנר, הישיבה הסתיימה!

האוזנר: כבוד השופט, ראית במו עיניך את נשמתו המעונה של העד. כוחו לא עמד לו, והוא לא הצליח להטיח את האִשְׁמוּתִיו בנאשם. חובתי להיות לו לפה, ולהטיח אותן במקומו. וחובת בית המשפט הזה היא להקשיב להן. בשמו של העד אני מבקש להמשיך בחקירה. (פונה לאייכמן) זה דו"ח של הקצין הממונה על ייצור הגז ציקלון B, שמר דינור רצה להעיד על השימוש בו. לפי הדו"ח הזה, הסגן שלך הזמין אצלו מאה ק"ג גז כזה. האם ידעת על כך?

- לא, אדוני. אייכמן:
האוזנר:
כבוד בית המשפט, הנאשם ניהל את המחלקה שלו כדיקטטור. הסגן שלו לא היה מעז להזמין גז מוות בלי ידיעתו. הנאשם הכריח את סגנו להוציא את ההזמנה, כדי שיוכל לספר אחרי המלחמה שהוא לא ידע עליה.
- כבוד בית המשפט, הנאשם איננו חתום על המסמך הזה... סרוואציוס:
אייכמן:
כבוד בית המשפט, מעולם לא רכשתי גז עבור אושוויץ. רצח היהודים בגז הוא הפשע הגדול ביותר בתולדות האנושות. ידעתי עליו, אבל לא השתתפתי בו. כשביקרתי במחנה קְלֶמְנוֹ, ראיתי יהודים נדחסים לתוך משאית גז. המשאית החלה לנסוע. הצווחות היו נוראיות. הייתי חייב להסתלק משם. לו הייתי נדרש להיות שותף לרצח הזה, הייתי יורה בעצמי. אני עסקתי בהובלה. רק בהובלה.
- לא היית חייב להוביל יהודים אל מותם. יכולת לבקש העברה ליחידה אחרת. אבל לא ביקשת. לא ביקשת כי זאת הייתה התקופה היפה בחייך. האוזנר:
כך אמרת לְסֶגְנֶךָ בברלין. (מצטט) גם אם גרמניה תובס במלחמה, אני אקפוץ בשמחה לקברי בידיעה שמותם של שישה מיליון יהודים רובץ על מצפוני...
- לנדוי:
(בכעס) מר האוזנר, אתה לא יכול להתפרץ לדברי הנאשם, גם אם הם מקוממים אותך. אנחנו יושבים כאן יום-יום ושומעים זוועות ששום דמיון אנושי לא יכול לשער. אנחנו רואים את סבלם הנורא של העדים, שעבורם המלחמה לא הסתיימה, וכנראה לעולם לא תסתיים. ואף על פי כן, אנחנו חייבים להקפיד בכל כוחנו על כללי בית המשפט. אני לא אתן לך לחרוג מהם. הישיבה הסתיימה!

מערכה שנייה

22. בית המשפט. צוות התביעה וההגנה תופסים את מקומותיהם. שני שוטרים מכניסים את אייכמן לתא הזכוכית.

שָׁמַשׁ: בית המשפט!

כולם קמים. נכנסים שלושת השופטים ומתיישבים במקומותיהם. הנוכחים מתיישבים.

לנדוי: אני פותח את ישיבה מספר 25. התובע ימשיך בחקירת העדים.
האוזנר: אני מזמין לעדות את הגברת צְבִיָּה לופְטְקִין.

על מסך אחורי מופיעה כתובית: עדותה של צְבִיָּה לופְטְקִין, ממנהיגות מרד גטו ורשה.

לובטקין:

בדצמבר 42 נודע לנו ששלוש מאות אלף היהודים שנשלחו לטרבלינקה, כבר נרצחו. בגטו נותרו שישים אלף. ראש היודנרט התאבד. ואנחנו, במחנת הציונית, החלטנו שיהודים לא יעלו יותר לרכבות. התחלנו לִרְכֹּשׁ נשק בצד הפולני של ורשה, לייצר בקבוקי תבערה, להכין בונקרים. הדבר נודע לגרמנים. בערב פסח 43 הקיפו אלפי חיילים את הגטו, ולמחרת הם נכנסו לתוכו על נשקם. כשהם התקרבו לעמדות שלנו, השלכנו בקבוקי תבערה ורימונים, וירינו בשני הרובים שהיו לנו. עשרות גרמנים נהרגו. הם השאירו את המתים והפצועים ונסוגו. אספנו מיד את נשקיהם. הם חזרו שוב עם תותחים וטנקים. הדלקנו טנק בבקבוק תבערה. הם שוב נסוגו. וכך נמשכה המערכה כמעט חודש שלם. שמחנו לראות דם גרמני נשפך ברחובות. שמחנו עוד יותר שהצלחנו להילחם על חיינו. כשהגרמנים ראו שאינם מתגברים עלינו, הם החלו להעלות את הגטו באש. כששת אלפים יהודים נשרפו חיים. רבים קפצו מן החלונות עם ילדיהם ונהרגו. אלה שנותרו בחיים, נשלחו לטרבלינקה.

לנדוי: מר האוזנר, אתה מתבקש להנחות את העדה באמצעות שאלות.

האוזנר: כן, אדוני. בהחלט. גברת לופְטְקִין, כיצד הסתיים המרד?

לובטקין: ב-8 במאי גילו הגרמנים את הבונקר שלנו. היו בו כ-120 איש. רובם התאבדו בציאניד. כמה עשרות הצליחו להימלט אל הביוב. יצאנו בצד הפולני עם נשק ביד, השתלטנו על משאית רהיטים והגענו ליער.

לנדוי: מר האוזנר, שמענו מפי העֵדָה דברים מזעזעים, אבל הם רחוקים מאד מנושא המשפט. משום כבודה, לא עצרנו בעדה. אבל תפקידך הוא להוציא מדבריה כל מה שאינו שייך לכתב האישום.

האוזנר: כבוד בית המשפט, הגטו הוקם במסגרת הפתרון הסופי שהנאשם היה אחראי לביצועו...

לנדוי: אבל הוא לא היה אחראי על דיכוי של המרד. (לסרוואציוס) ז"ר

סרוואציוס, האם יש לך שאלות אל העדה?

- סרוואציוס: לא, אדוני. הנאשם אינו מכחיש את דבריה, אך הוא לא היה אחראי גם להקמת הגטו. הגטאות הוקמו באישור בכירי מערכת המשפט של הרייך, ביניהם למשל הד"ר גלובקה, שמנהל היום את לשכת הקנצלר. האישור הזה שכנע את הנאשם שמעשיו חוקיים. אני מבקש שבית המשפט יזמן את ד"ר גלובקה להעיד.
- האוזנר: התביעה מצטרפת לבקשת ההגנה. אכן, הפרשנות של ד"ר גלובקה לחוקי נירנברג יצרה את הבסיס החוקי לריכוז היהודים בגטאות, אבל אנחנו נוכיח שלנאשם אסור היה לציית לחוקים האלה.
- אייכמן: כבוד השופט, ריכוז היהודים בגטאות לא נבע מחוקי נירנברג, אלא מהוראה מפורשת של הפיהרר. הוראה כזאת הייתה חוק עליון, שאי אפשר היה לא לציית לו.
- האוזנר: אין בעולם שום מדינה שבה הוראה של מנהיג היא חוק.
- אייכמן: כך זה היה בגרמניה, אדוני.
- לנדוי: הנאשם לא יתערב בדיון, אלא אם הוא מתבקש! (לתביעה ולהגנה) אני מאשר בזאת את הזמנת ד"ר גלובקה לעדות.

23. משרד הקנצלר בבון. גלובקה ופוגל.

- גלובקה: (בזעם) אני לא אתייצב בבית משפט בישראל. אם יאשימו אותי, יאשימו אחרי עוד מאות פקידי ממשלה. הפעם הם ישלמו על חוצפתם. תודיע לקולק שאנחנו מפסיקים את מימון בניית הכור הגרעיני שלהם בדימונה.
- פוגל: אני חושב שהצעד הזה מרחיק לכת, אדוני.
- גלובקה: בן גוריון טוען שהכור הזה יבטיח את קיומם. אם הוא רוצה שנממן את בנייתו, הוא צריך לבטל את ההזמנה שלי להעיד.
- פוגל: ד"ר גלובקה, אני לא אודיע להם על הפסקת המימון של הכור, בלי אישורו של הקנצלר.
- גלובקה: הנה הוא. (מראה לו מסמך)
- פוגל: אני מבקש להיפגש עם הקנצלר. הם זקוקים לנשק גרעיני. מי כמוך יודע למה.
- גלובקה: הקנצלר עסוק, פוגל. קח בחשבון שאם תאלץ אותי לפטר אותך, האינטרסים של ישראל ייפגעו. (בתסכול) מה הם חושבים שם בירושלים? שלא ראיתי איך חוקי נירנברג סוללים את הדרך לאושוויץ? ראיתי היטב. אבל האכזריות של המפלגה הנאצית הייתה נוראה. מי שהתבטא נגדה, נשלח מיד למחנה ריכוז, נחקר, עונה, נרצח. חברה שלמה התמסרה לתעמולה על העליונות הגזעית שלנו וצייתה למפלגה. עשיתי מה שיכולתי. לו פרשתי, החקיקה שלה הייתה הרבה יותר מפלצתית. יום אחד היהודים יצרכו להודות לי על מה שעשיתי למענם.

24. בית הכלא. חדר המפגשים של ההגנה עם אייכמן. אייכמן, סרוואציוס וגרודה.

- סרוואציוס: השופטים כבר הבינו שהתפקיד שלך בהשמדה היה קטן. עכשיו הגיע הזמן למהלך נוסף. אתה צריך להתייצב מולם ולהטיל את כל האשמה על היטלר ועל המפלגה הנאצית. אתה צריך לומר שבסוף המלחמה ראית את הזוועה שהאידיאולוגיה שלהם המיטו על אירופה, ולכן התפכחת ונטשת אותם.
- גרודה: ההתפכחות שלך תִּקָּל על אנשי ס.ס. נוספים להתפכח, ולהביע חרטה. כך גם תִּקָּל מאד על גרמניה לקבל אותך אחרי שתשתחרר.
- אייכמן: כבר אמרתי שרצח היהודים הוא הפשע הגדול ביותר בהיסטוריה.
- גרודה: אתה חייב להעיד מי אשם בו.
- סרוואציוס: האשם העיקרי הוא הפיהרר. תגיד שבסוף המלחמה התברר לך שהוא חולה נפש. מגלומן היסטרי שסובל מהתקפי זעם. שבכל תמונה בעיתון ראית בעיניים שלו שהוא חי על הורמונים.
- אייכמן: זה מה שאתה חושב עליו?
- סרוואציוס: יהיה לי הרבה יותר קל להגן עליך, אם תגיד בבית המשפט שזה גם מה שאתה חושב.
- אייכמן: אני לא יכול לבגוד בו. מותו לא שיחרר אותי משבועת הנאמנות אליו. אני לא מסוגל לאכזב מיליוני גרמנים שמאמינים בו. שעדיין בטוחים שגרמניה תכבוש שוב את אירופה.

25. משרד התביעה. לילה. האוזנר ובך.

- האוזנר: כל העולם חושב שהראיות שלנו משכנעות. מלבד השופטים. אייכמן עוד ישכנע אותם שגם הוא קורבן של היטלר. אם לא נצליח להרשיע אותו, לא נרשיע אף פושע מלחמה אחר. הרצח של המשפחות שלנו יקבל אישור מבית המשפט הזה שהוא היה חוקי, וכל רצח עם יהיה חוקי בכל מקום בעולם.
- בך: אנחנו בעיצומו של המשפט, גדעון.
- האוזנר: מה נגיד לנספים? מה נגיד לניצולים? אפילו את האחריות שלו להשמדה באושוויץ לא הצלחנו להוכיח. בסוף המשפט נצטרך לבקש ממנו סליחה שהעמדנו אותו לדין.
- בך: אם אתה חושב שלא הוכחנו את חלקו בהשמדה באושוויץ, אז אנחנו צריכים להביא עדים שיספרו על העינויים ברכבות שהוא שלח, על אלה שגססו בקרונות הַבָּקָר.
- האוזנר: השופטים כבר מאסו בעדים האלה.
- בך: יש לנו עד שהיה נוכח במשלוחי הילדים מפאריס.
- האוזנר: גם העד הזה לא פגש את אייכמן.
- בך: יש לנו מסמכים שקושרים את אייכמן לילדים האלה.

בך שולף תיק, ומוציא מתוכו כמה מסמכים. נכנסים קולק ופוגל.

- קולק: הזימון של ד"ר ג'ולפּקָה לעדות בטל ומבוטל. הקנצלר אדנאואר הורה לעצור את המימון של בניית הכור הגרעיני בדימונה.
- האוזנר: **(לפוגל)** הקנצלר הורה לעצור את מימון בניית הכור?!
- פוגל: אם לא תזמנו את ד"ר ג'ולפּקָה, נחדש אותו מיד בתום המשפט.
- האוזנר: אני מוכן לכתוב לקנצלר. אני מוכן להיפגש איתו. החקירה של ד"ר ג'ולפּקָה תאפשר לו לחזק את המערכת המשפטית שלכם. לבסס את זכויות האדם...
- פוגל: אדוני הנכבד, הקנצלר לא זקוק לייעוץ שלך בענייני הפנים של גרמניה.
- קולק: **(בזעם)** יצאתם מדעתכם? אתם לא מבינים מה יקרה כאן אם לא תהיה לנו פצצה? אנחנו לא נפסיק לבנות את הכור, אפילו אם נצטרך להפסיק את המשפט הזה. מי בכלל שמע על ג'ולפּקָה לפניו? על גופתי המתה אתם תזמנו אותו לחקירה. **(יוצא אחרי פוגל)**
- בך: אני לא חושב שהגרמנים יעזו לעצור את הבנייה של הכור.
- האוזנר: הם דווקא יעזו. אבל אנחנו לא נוותר. אם לא נחקור את ג'ולפּקָה במשפט הזה, נחקור אותו במשפט הבא, או בַּנְה שאחריו. עד שיום אחד הוא יהיה נאשם, וייענש. משפטנים צריכים לדעת שהם נועדו להגן על זכויות אדם. לא להפר אותן.

תמונת מעבר: קולאז' של סרטונים דוקומנטאריים על גירוש יהודי צרפת לאושוויץ.

26. בית המשפט. על מסך אחורי מופיעה כתובית: עדותו של פרופ' ז'ורז' נָלֶר, רופא מפאריס.

- ולר: הגרמנים שלחו את ההורים לאושוויץ, ואת הילדים למחנה דרנסי שלידי פאריס. הם ירדו מהאוטובוסים מבוהלים, שקטים מרוב פחד. הגדולים החזיקו בידי הקטנים. הם שופְנו באולמות שהיו בהם רק מזרנים מלוכלכים, שורצים פשפשים.
- האוזנר: כמה ילדים הגיעו?
- ולר: בערך ארבעת אלפים. מאחר שהייתי רופא, התירו לי לגשת אליהם. רבים עדיין לא ידעו לדבר. לא ידענו את שמותיהם. בחרנו להם שמות וכתבנו אותם על פתקים, שתלינו על צוואריהם. תנאי הסניטציה היו קשים. הם לקו בשלשולים. העמדנו סירי לילה בפרוזדורים, אבל הם היו גדולים בשביל הילדים. הנשים שנועדו למשלוחים הבאים ניקו אותם בסמרטוטים ובמים. הם בקושי ישנו בלילות. כשילד היה מתחיל לבכות, כל מאה הילדים שבחדר התעוררו וקראו לְאִמּוֹתֵיהֶם. הבכי היה קורע לב. הבטחנו להם שעוד כמה ימים הם יפגשו אותן. כשהגעתי לאושוויץ, כעבור כמה חודשים, אף אחד מהם כבר לא היה בחיים.
- האוזנר: כבוד בית המשפט, זהו מכתב של נציגו של הנאשם בפאריס, מ-10 ביולי 42. הנציג מבקש לאשר בדחיפות את גירוש את הילדים האלה לאושוויץ. וזה רישום שיחה טלפונית של הנאשם עם אותו נציג עשרה ימים אחר כך, שָׁפָה הוא מאשר את הגירוש. שני המסמכים האלה מעידים כי הנאשם הוא שהחליט על גירוש ארבעת אלפים הילדים אל מותם.

- סרוואציוס: מר אייכמן, האם אתה החלטת על גירוש ארבעת אלפי הילדים האלה לאושוויץ?
- אייכמן: לא, אדוני. בעשרת הימים שחלפו מאז שקיבלתי את המכתב מפאריס, שוחחתי עליו עם הרייכספיהרר הימלר מספר פעמים. אישרתי את הגירוש רק אחרי שהוא הורה לי לבצע אותו.
- האוזנר: האם הנאשם יכול להציג איזושהי ראיה למעורבותו של הימלר בגירוש הילדים האלה?
- אייכמן: לצערי, כל מסמכי המחלקה שלי עלו באש בהפצצות על ברלין.

27. בית הכלא. חדר המפגשים של ההגנה עם אייכמן. אייכמן, סרוואציוס וגרוֹדָה.

- גְרוֹדָה: אתה בטוח שהימלר הורה לגרש את הילדים האלה לאושוויץ?
- אייכמן: אני לא הייתי נותן הוראה כזאת על דעת עצמי.
- גְרוֹדָה: הסתכלתי בביוגרפיה שלו. (מראה לו) בימים שבהם "נפגשת איתו", בין ה-10 ל-20 ביולי 42, הימלר סייר בחזית המזרחית.
- אייכמן: יכול להיות ששוחחתי איתו בטלפון.
- גְרוֹדָה: אני לא מאמינה ששוחחתי איתו.
- סרוואציוס: גברת גְרוֹדָה...
- גְרוֹדָה: ואני לא יכולה להגן על מישהו ששלח ארבעת אלפים ילדים אל מותם.
- סרוואציוס: גברת גְרוֹדָה, בית המשפט יפסוק אם הוא שלח אותם.
- גְרוֹדָה: (בדמעות) לאיש הזה אין שום חמלה לְבְנֵי אדם. אפילו לא לילדים חסרי ישע שהופרדו מהוריהם. לכן הוא לא ראוי לשום חמלה. למרות שכל פושע ראוי להגנה, האיש הזה לא ראוי לה.
- אייכמן: כן. אני קיבלתי את ההחלטה על משלוח הילדים האלה. דיווחתי עליה לפני הביצוע וגם אחריו. לידיעתך, אף אחד לא מחה. אף אחד לא התנגד. אף אחד לא הצטער. אף אחד לא התחרט.
- גְרוֹדָה: אבל איך יכולת לקבל החלטה כזאת מבלי לחשוב עליה בעצמך?! אתה אדם. אדם יכול לחשוב. להבין. לדעת. לכן הוא יכול להבדיל בין טוב ורע, גם כאשר המנהיגים שלו מנסים לבלבל בין הטוב והרע. ברגע שחדלת לחשוב, חדלת להיות אדם.
- סרוואציוס: גברת גְרוֹדָה, אני מציע שנמשיך בשיחה הזאת מאוחר יותר...
- גְרוֹדָה: ואולי גם אתה חדלת לחשוב. נדמה לך שאתה מְגֵן רק עליו. אבל אתה מְגֵן גם על כל השותפים שלו. מיליוני גרמנים שרואים אותך, אומרים לעצמם: אם אייכמן חף מפשע, אז הידיים שלי ודאי נקיות. (יוצאת)

28. משרדו של בך. בך פונה לצאת. גְרוֹדָה נכנסת.

- גְרוֹדָה: ערב טוב, מר בך. אפשר רגע? הבאתי לך ביוגרפיה של הימלר. (נותנת לו) כשאייכמן הורה לשלוח את הילדים מדרנסי לאושוויץ, הימלר היה בחזית המזרחית. הוא לא יכול היה לתת לאייכמן שום פקודה.

- בך: (מעייין בספר) אני רואה. תודה רבה. ידעתי שאייכמן משקר. מחר נציג את הספר לשופטים. האם מותר לשאול למה הבאת לי אותו?
 גְרוּדָה: התפטרתי. אני לא מסוגלת יותר להגן עליו. אני חוזרת הביתה. לדרוש מאבא שלי להתפטר, ולחזור בו מפסקי הדין שלו.
 בך: אני מאחל לך הצלחה, גבירתי.
 גְרוּדָה: אתה יכול לסייע לי. הביקורת שלך על פסקי דין נגד יהודים בימי הרייך תפקח עיניים של רבים.
 בך: גברת גְרוּדָה, אני נולדתי בברלין. כשהייתי ילד חווייתי שנאת יהודים נוראה. אפילו אצל השכנים שלנו. אפילו אצל הילדים שלהם.
 גְרוּדָה: אנחנו לא מצפים למחילה. אין מחילה על מה שהורינו עשו. אבל אם תבוא לגרמניה, תראה שאנחנו שונים מהורינו.
 בך: אני רואה שאת שונה, גברת גְרוּדָה.
 גְרוּדָה: לא רק אני. רבים בינינו מנסים להתגבר על הגזענות שעליה גדלנו, ולהכיר בזכויות אדם לכל אדם. אתם ראיתם אותנו בגטאות ובמחנות. אתם יכולים לספר לנו מה שאנחנו לא יודעים על עצמנו.
 בך: אני לא אבוא לגרמניה בשנים הקרובות, גברתי. אני לא אשב במסעדה שהמלצר בה היה שומר באושוויץ. אני לא אישן במלון שפקיד הקבלה בו היה שם מנהל חשבונות, או שהחדרנית הייתה שם פקידה. אני לא אסע באוטובוס שהכרטיסן בו תיקן תנורים בקרמטוריום, או ברכבת שנהג הקטר שלה הוביל את ארבעת אֶלְפֵי הילדים האלה מדרנסי.

29. חדר ביקורים בכלא רמְלָה. ורה ואייכמן יושבים משני צידי לוח הזכוכית. השיחה מתנהלת באמצעות מיקרופונים ואוזניות.

- אייכמן: אני רוצה לראות את הילדים שלי, ורה. אני רוצה לדבר איתם.
 ורה: אין לנו מספיק כסף בשביל כרטיסי הטיסה שלהם.
 אייכמן: תתקשרי לחברים בבואנוס איירס. הם יודעים מה אני אספר עליהם, אם הם לא יתנו.
 ורה: דיברתי איתם. אנחנו נצטרך כל דולר בשביל הערעור.
 אייכמן: כבר החלטת שאצטרך לערער? למה? כי אני אשם? לכן את לא מביאה הנה את הילדים? לכן גם אסרת עליהם לכתוב לי?
 ורה: לא אסרתי עליהם.
 אייכמן: המשפט עדיין לא הסתיים ואת כבר גזרת את דיני. את כבר החלטת שאני פושע מלחמה. אני רואה אותך יום-יום באולם. בזמן האחרון את אפילו לא מסתכלת אלי.
 ורה: אני לא גזרתי את דינך. אבל השופטים ראו את המסמכים על משלוח הילדים מדרנסי לאושוויץ ועל אספקת הציקלון B לתאי הגזים.
 אייכמן: את לא רוצה שהילדים שלנו יראו איך אני מפריך את הטענות האלה?
 ורה: אני רוצה להגן עליהם. אני מתפללת לאלוהים שייתן לי כוח.
 אייכמן: מפני מי צריך להגן עליהם?
 ורה: הילדים העריצו אותך, אדולף. הם חיקו אותך מן היום שהם נולדו.
 אייכמן: אלה הילדים שלי, והם יגדלו כמו שחינכתי אותם.

- ורה: **(בדמעות)** הם חייבים לדעת שאם הם יגדלו כמו שחינכת אותם, הם יסיימו את החיים שלהם כמוך.
- אייכמן: כמוני?! איך כמוני?! **(חובט באגרופו בקיר הזכוכית)** איך כמוני? **(היא לא עונה)** צאי החוצה. צאי החוצה מיד.
- ורה: אני מציעה לך לחשוב קצת לפני שאתה מגרש אותי.
- אייכמן: צאי החוצה!!
- ורה: מחר התביעה חוקרת עדים מהונגריה. אתה יודע מה יחליטו השופטים אחרי שישמעו אותם. אתה תהיה חייב לערער, ותצטרך הרבה כסף בשביל זה. **(יוצאת)**

תמונת מעבר: קולאז' של סרטונים דוקומנטאריים המציגים את הפעולות נגד יהודים בהונגריה בשנת 1944.

30. בית המשפט. השופטים במקומותיהם. גם התביעה וההגנה. אייכמן בתא הזכוכית.

- לנדוי: נעבור עכשיו לדון בפרשת ההשמדה של יהודי הונגריה בשנת 1944.
- אייכמן: מה היה תפקידך בבודפשט, מר אייכמן?
- לנדוי: לתאם את זמני הרכבות היוצאות למזרח עם חברת הרכבות ההונגרית.
- אייכמן: זה הכל?
- אייכמן: כן, אדוני.
- סרוואציוס: האם היה לך קשר להחלטה לגרש את יהודי הונגריה לאושוויץ?
- אייכמן: לא, אדוני. הפיהרר העביר הוראה ישירה לממשלת הונגריה.
- סרוואציוס: ולמה נכח קצין מהיחידה שלך בכל גטו בזמן שיצא ממנו משלוח?
- אייכמן: כדי לספור את היהודים ברכבת, ולוודא שהיא יוצאת בזמן.
- האוזנר: האם רודולף הֶס, מפקד אושוויץ, ביקר אצלך בבודפשט?
- אייכמן: **(בהיסוס)** כן, אדוני.
- האוזנר: בביוגרפיה שלו הוא כותב: **(קורא מדף)** "המחנה לא היה מסוגל לקלוט את המוני היהודים שהגיעו מהונגריה. נסעתי אל אייכמן לבודפשט, וביקשתי ממנו להקטין את מספר הרכבות לשתיים ביום. הוא התעקש שעליו לשלוח בכל יום ארבע".
- אייכמן: פעלתי על פי הוראות הרייכספיהרר הימלר, אדוני.
- האוזנר: האם קיבלת את ההוראה הזאת בכתב?
- אייכמן: כן, אדוני. אבל לצערי, כל מסמכי המחלקה שלי עלו באש...
- האוזנר: כבוד השופט, הנאשם איננו יכול להציג ראיה לכך שהוא קיבל הוראה כזאת, משום שהוא לא קיבל הוראה כזאת. הוא התעקש להגביר את קצב המשלוחים בגלל תאוות הרצח שלו. רק אדם חסר מוסר שאין לו שום נקיפות מצפון, יכול לבצע פשע כזה במסירות כזאת.

31. בית הכלא. לילה. חדר המפגשים של ההגנה עם אייכמן. סרוואציוס ואייכמן.

- סרוואציוס: אל תשלה את עצמך, אדולף. התשובות שלך לא שכנעו. אם מפקד אושוויץ בא לבדפשט להתמקח איתך על מספר המשלוחים, אז לא היית פקיד קטן חסר סמכויות.
- אייכמן: הביוגרפיה של מפקד אושוויץ היא ראייה חלשה מאד.
- סרוואציוס: גם הטענה שמילאת פקודות כבר לא משכנעת את השופטים. אנחנו חייבים למצוא דרך אחרת להגן עליך. אם השופטים יתרשמו שאתה מודה בפשעי המלחמה של הדור שלנו, כדי שהדור הצעיר ישתנה, כדי שהוא ידחה את הפשיזם, את הגזענות, את ההפרה של זכויות אדם... לשם כך אתה מגן עלי? כדי שהדור הצעיר ישתנה?
- סרוואציוס: כך אולי תצליח להציל את עצמך מתלייה. העדויות על ההשמדה בהונגריה מטילות עליך אשמה כבדה. ההתעקשות על חפותך היא התאבדות.
- אייכמן: לו חשבתי שאני אשם, הייתי מתאבד בסוף המלחמה.
- סרוואציוס: ודאי שאתה אשם! אתה אשם בכל הסעיפים של כתב האישום! ידעתי את זה כשהסכמתי להגן עליך. אבל הייתי מוכן להתלכלך בפשעים שלך כדי לחלץ ממך איזושהי הודאה, בתקווה שאולי עוד כמה נאצים בכירים יודו ויביעו חרטה אחר כך. אבל אתה נאחז בהזיות המטורפות של הפיהרר, ומכריח אותי להגן עליהן. לא העליתי בדעתי שאעמוד בבית המשפט נאָקל בחומרת המעשים שלך. הרי אחרי שתיתלה, גם אני אצטרך לתלות את עצמי. שום גרמני הגון לא ישכור אותי לעבודה. עד יומי האחרון אני אאלץ לעבוד רק עם נאצים מתועבים כמוך.
- אייכמן: אם זה מה שאתה חושב עלי, אדוני...
- סרוואציוס: אם אתה רוצה שאני אמשיך להגן עליך, אתה תכתוב לי עכשיו הודאה. שמעת? (נותן לו דף ועט) גם אם כל מילה היא שקר!

32. משרדו של האוזנר. קולק, האוזנר ובך בעיצומו של דיון.

- קולק: אני לא מתערב בניהול המשפט, גדעון. אבל הממשלה דורשת שבדיון על השמדת יהודי הונגריה לא תזכירו את שתיקת בעלות הברית.
- האוזנר: איך אפשר להתעלם ממנה? יהודי הונגריה שיגרו קריאות נואשות לעזרה. בעלות הברית לא טרחו אפילו לשלוח מטוסים להפציץ את אושוויץ.
- קולק: אייכמן עומד כאן עכשיו למשפט. לא בעלות הברית.
- האוזנר: טדי, מיום עלייתו של היטלר לשלטון בעלות הברית ראו בגזרות נגד היהודים עניין גרמני פנימי, ולכן הן לא התערבו, ולכן הגזרות האלה הפכו מהר מאד להשמדה. העולם חייב להבין שפגיעה בזכויות אדם היא לא עניין פנימי. שהוא חייב להיחלץ לעזרת כל מיעוט נרדף בכל מדינה. לו בעלות הברית הסכימו לקלוט יהודים, רבים מהם היו ניצלים. זה לקח לכל מדינות העולם לפתוח את שעריהן לפני פליטים.
- בך:

קולק: המשפט הזה לא נועד לתקן את העולם. יש כאן שני מיליון יהודים שאנחנו אחראים לחייהם, ולשם כך אנחנו זקוקים לתמיכת בעלות הברית. פליטים אחרים יצטרכו להסתדר בלעדינו. ברור? (יוצא)
 בך: זה בדיוק מה שבעלות הברית אמרו ליהודי הונגריה.
 האוזנר: אל תדאג. אנחנו אמנם לא נאשים את בעלות הברית בשום דבר. אבל העדים שלנו יאשימו. יואל ברנד, למשל.

33. בית המשפט. על מסך אחורי מופיעה כתובית: עדותו של יואל ברנד, חבר ועדת ההצלה הציונית בבודפשט.

ברנד: אנשי ה-ס.ס. בבודפשט ידעו על וועדת ההצלה שלנו. הם ידעו שאנחנו מסתירים יהודים שנמלטו מפולין ומסלובקיה ומבריחים אותם לרומניה. הם גם ידעו שרוב הכספים שלנו הגיעו מיהודי אמריקה, ולכן הם פנו אלינו, כדי שניצור קשר בינם לבין האמריקאים.
 לנדוי: לשם מה רצה ה-ס.ס. קשר עם האמריקאים?
 ברנד: הימלר רצה להשיג הסכם הפסקת אש מאחורי גבו של היטלר.
 לנדוי: לא הייתה לו דרך ליצור קשר עם האמריקאים, אלא דַרְפֶּכֶם?
 ברנד: האמריקאים סירבו לנהל משא ומתן עם גרמניה לפני שהיא נכנעת. הימלר תכנן להתחיל דרכנו משא ומתן על הצלת יהודים, ולהמשיך אחר כך במשא ומתן מדיני.
 האוזנר: מר ברנד, איזו עסקה הציע לך הנאשם בשמו של הימלר?
 ברנד: כשנכנסתי אליו למשרד, הוא קם ואמר: אתה מכיר אותי, ברנד. אני פתרתי את בעיית היהודים בגרמניה, באוסטריה, בפולין, בצ'כוסלובקיה, ביוון. עכשיו תורכם. אני מוכן למכור לך מיליון יהודים. מהונגריה, פולין, אוסטריה, טרזיינשטאט, אושוויץ. מכל מקום שתרצה. קח נשים שמסוגלות ללדת. גברים שמסוגלים להוליד. זקנים. ילדים. דם תמורת סחורה. סחורה תמורת דם. שאלתי: באיזו סחורה אדוני מעוניין? עשרת אלפים משאיות, הוא אמר. מאיפה אנחנו יכולים להשיג עשרת אלפים משאיות? היהדות הבינלאומית שולטת באמריקה. האמריקאים יתנו. מחר תטוס לאיסטנבול. הסוכנות היהודית תסדר לך פגישה עם השגריר האמריקאי באנקרה. ממחר יישלחו בכל יום שנים עשר אלף יהודים לאושוויץ. הסכם עם האמריקאים הוא חבל ההצלה שלהם.
 האוזנר: ומה קרה כשהגעת לאיסטנבול?
 ברנד: יצאנו מיד לפגישה עם השגריר האמריקאי באנקרה. כשעלינו לרכבת, נעצרתי בידי המשטרה. ממשלת טורקיה החליטה לגרש אותי להונגריה. שיחדתי קצין, ונשארתי במעצר במלון. הסתובבתי בחדר כמו משוגע. כל יום יוצאים שנים עשר אלף יהודים לאושוויץ. השגריר האמריקאי לא טרח אפילו לחפש אותי. כעבור יומיים הגיע מברק ממשה שרת: בוא לְחָאֵלֵב שבסוריה. יצאתי מיד. סיפרתי לו על ההצעה של אייכמן. הוא החליט לנסוע ללונדון להיפגש עם צ'רצ'יל.
 האוזנר: למה לא חזרת לבודפשט כדי לדווח לאייכמן?

- ברנד: כשהסתיימה הפגישה, נעצרתי בידי הבריטים. הם טענו שאני סוכן גרמני, ושלחו אותי לכלא בקהיר. פתחתי מיד בשביתת רעב. אחרי שבוע הגיע שר המושבות הבריטי, הלורד מוין, לבקר אצלי. התחננתי שישב להצעה של אייכמן. הוא ענה: "יש מיליוני פליטים באירופה. אם הגרמנים ייתנו לי מיליון יהודים, מה אני אעשה בהם? איפה אני אשים אותם?" (פורץ בבכי)
- האוזנר: תודה רבה, מר ברנד. (לאייכמן) האם הנאשם יכול להסביר כיצד נולד הרעיון לשחרר מיליון יהודים תמורת עשרת אלפים משאיות?
- אייכמן: הרעיון היה שלי, אדוני. תמיד הייתי בעד פתרון בעיית היהודים באמצעות הגירה.
- האוזנר: אבל אם רצית כל כך בקידום העסקה, למה המשכת במשלוחים לאושוויץ, כאשר ידעת היטב שהיהודים האלה נרצחים שם?
- אייכמן: ההחלטה על המשלוחים הייתה של הרייכספיהרר.
- האוזנר: הימלר רצה להכשיל עסקה שהוא עצמו אישר לך לקדם?!
- אייכמן: הוא לא רצה להכשיל את העסקה, אדוני. הבריטים והאמריקאים הם שהכשילו אותה. לידיעתך, חיי היהודים לא היו חשובים להם כל כך.
- האוזנר: (נוטל דף) כבוד בית המשפט, שגריר גרמניה בבודפשט, שנכח בפגישה בין הימלר והנאשם העיד: "הרייכספיהרר גער באייכמן על שהפר את הוראותיו: עד עכשיו רצחת יהודים, עכשיו אני זקוק להם חיים". העדות הזאת מוכיחה שהנאשם שוב משקר. מי שיזם את העסקה הוא הימלר, שהיה מוכן לשחרר מיליון יהודים כדי להציל את גרמניה מחורבן. הנאשם רצה לחבל בעסקה הזאת. לכן הוא המשיך לשלוח את יהודי הונגריה לאושוויץ, בניגוד לפקודתו של הימלר. ולכן הם נספו.

34. חדר ביקורים בכלא רמלה. לילה. ורה ואייכמן יושבים משני צידי לוח הזכוכית. השיחה מתנהלת באמצעות מיקרופונים ואוזניות. שומר מוסר לאייכמן ספר תנ"ך.

- ורח: זה התנ"ך שהיה של אבא שלך.
- אייכמן: בשביל מה הבאת לי אותו?
- ורח: כדי שתקרא בו.
- אייכמן: עכשיו?
- ורח: דווקא עכשיו.
- אייכמן: לא ידעתי שאכפת לך כל כך.
- ורח: אתה בעלי, ואני רוצה אותך חי. גם הילדים זקוקים לך. אם תקרא בתנ"ך, תתחיל להאמין, ואלוהים ימחל לך על מה שעשית בהונגריה.
- אייכמן: האלוהים שלך גדול מכדי להתעסק בבעיות שלי.
- ורח: אתה טועה. האלוהים עושה צדק למאמינים שלו. תפתח בקהלת פרק י"ב. (מצטטת) "כי את כל מעשה, האלוהים יביא במשפט"...
- אייכמן: כל חיי לא האמנתי בו אפילו לרגע.
- ורח: אם תתפלל אליו, הוא ירכך את לב השופטים.
- אייכמן: דווקא עכשיו אני ארמה את עצמי? (קורע את התנ"ך)
- ורח: מה אתה עושה?! ככה תקבל ממנו מחילה?!

- אייכמן: את מאשימה אותי בפשעים בהונגריה, מבלי להבין מה קרה שם. כולנו ידענו שהמלחמה אבודה, ולא יכולנו לשאת את המחשבה שיהודים ירקדו על ההריסות שלנו. לכן חיפשנו נקמה. לא רק אני. כל גרמני שהיה שם. השופטים לעולם לא יבינו כמה קשה הייתה לנו התבוסה. כמה היא קשה לנו עד היום.
- ורה: אבל אלוהים יבין. אם תתפלל אליו, הוא ירחם עליך.
- אייכמן: זה לא הזמן להעמיד פנים.
- ורה: אתה מתעקש שהוא ידון אותך לגיהנום?
- אייכמן: הגיהנום הוא המצאה של יהודים, ורה.
- ורה: אם תהיה נוצרי טוב תינצל ממנו.
- אייכמן: **(חובט באגרופו על לוח הזכוכית)** די, ורה. עוד כמה ימים יתלו אותי. אל תבלבלי לי עכשיו את המוח עם השטויות האלה.

35. בית המשפט. על מסך אחורי מופיעה כתובית: עדותה של אביבה פליישמן מבודפשט.

- פליישמן: ב-4 בנובמבר תלו ההונגרים מודעות בשכונות של בודפשט. כל היהודים מגיל שש עשרה עד שישים הצטוו לצאת. הז'נדרמים הוליכו אותנו ברגל לכיוון אוסטריה "לבנות ביצורים עבור הגרמנים". שמונה ימים צעדנו בקור. בגשם. אבי היה עיוור. אימי הוליכה אותו. בשולי הדרכים היו מפוזרות גוויות עם טלאי צהוב. על הפנים או החזה היו כתמי דם שנקרש. בת זודה שלי הייתה בחודש השמיני. היא התקשתה ללכת, והם ירו בה ביום הראשון. הלכנו מזריחה עד חשכה. בשורות. בשארית כוחנו. ארבעה-ארבעה. ישנו ביערות, תחת כיפת השמים. בערב נתנו לנו מים מלוכלכים. אמרו שזה מרק. בגלל המרק הזה חלו רבים בדיזנטריה. בבוקר קברנו את אלה שמתו בלילה. ביום הרביעי הפרידו את אמי מאבי. את אבא הרגו מיד. את אמא אחרי יומיים. הגענו לגבול באפיסת כוחות. הז'נדרמים השליכו אותנו במחסן של בית חרושת. גססנו שם עד סוף המלחמה. רק בודדות ניצלו.

העדה מתקשה להמשיך בעדותה. שוטר מסייע לה לרדת מדוכן העדים.

- האוזנר: כבוד בית המשפט, הנאשם הוא שהגה את צעדות המוות האלה. הוא רצה להשלים את השמדת יהודי הונגריה, אבל הדרכים לאשוויץ היו חסומות. ולכן הוא החליט לשלוח ברגל לאוסטריה את מאתיים אלף יהודי בודפשט כדי שימותו בַּעֲבוֹדַת פְּרֶךְ. מעיד השגריר הגרמני: "למרות שממשלת הונגריה החליטה לא לשלוח יותר יהודים לתחום הרייך, אוברשטורמבנפיהרר אייכמן דורש 100,000 יהודים למאמץ הביצורים באוסטריה, כדי להשלים את פינוי הונגריה מיהודים". אייכמן לא חשש להודות שזוהי מטרתו. הנה עדות של שר הפנים ההונגרי: "אייכמן דרש ממני לגרש גם ילדים, נשים וזקנים". סגנו של הימלר, גנרל יוטנר, שהגיע לביקור בבודפשט, ראה בדרכו את צעדות המוות,

את הכושלים, את הגוססים, את ערמות הגוויות לצידי הכבישים, ופקד להפסיק את הצעדות האלה מיד. אבל ברגע שהוא עזב את בודפשט, אייכמן חזר וחידש אותן. הנה עדותו של יוטנר בנירנברג. **(נותן דף לשופטים)** הימלר עצמו זעם על אייכמן שמפר את הוראותיו וממשיך לחסל יהודים. **(נותן דף נוסף לשופטים)** הלהט של אייכמן בהשמדה בהונגריה מעיד על הלהט שלו בהשמדה בכל אירופה. הוא לא היה פקיד צייתן. הוא עשה מעל ומעבר לפקודות שקיבל. הוא אדם מפלצתי שהורעל בשנאת יהודים. הוא נאבק בקנאות מטורפת, כאחוז דיבוק, לרצוח כל יהודי שיכול היה להניח עליו את ידיו. הטענה שהוא מילא פקודות, איננה מנקה אותו. שום חוק בשום מדינה לא מתיר לבצע פקודות לרצח עם. ברגע שהוא מילא אותן, הוא נעשה לאויב המין האנושי, הוא וכל שותפיו, אותם נלכוד, ונעמיד לדין. בזאת סיימתי את חקירת העדים. אני מבקש מבית המשפט לגזור עליו עונש מוות. כבוד בית המשפט, התובע מסלף את האמת. הנאשם לא יזם את גירוש יהודי הונגריה. מפקדת ה-ס.ס. בברלין יזמה אותו. לנאשם לא היה כל קשר אל צעדות המוות. ההונגרים הם שבחרו את היהודים, והם שהובילו אותם לעבר הגבול. הנאשם היה קצין זוטר. לא היה בכוחו לבצע את המעשים המיוחסים לו, בדיוק כפי שאי אפשר לייחס לו את הזוועות שהתרחשו במחנות ההשמדה. הוא מילא פקודות של הימלר. לו הוא סרב, הוא היה נשלח לכלא. בעולם החולה שבו הפקודות האלה נחשבו חוקיות, לא הייתה לו שום דרך לראות שהן בלתי חוקיות. הוא היה עיוור לאי החוקיות שלהן, כי הוא היה תוצר של האנטישמיות ששררה באירופה במשך אלפיים שנה. כי הוא ביצע את רצון הרוב הגדול של הגרמנים.

סרוואציוס:

כבוד בית המשפט, אני לא מבקש רחמים. אני מוכן לתלות את עצמי בפומבי, כדי להרתיע אנטישמים ברחבי העולם. כן. ידעתי על צעדות המוות בהונגריה. ידעתי גם על השמדת היהודים באושוויץ. אבל הייתי שבוי בשבועת האמונים שלי למפקדיי. הטענה שהייתי מפלצת צמאת דם, היא שקר. עובדה ששיתפתי כאן פעולה עם התביעה. רציתי שהעולם ידע את האמת. השמועות שהייתי אחראי על ביצוע "הפתרון הסופי" הן חסרות שחר. הן הופצו על ידי הנאשמים בנירנברג, שעשו אותי שעיר לעזאזל. חטאי הגדול הוא שנשבעתי אמונים למי שלא היה ראוי לאמון. שלא היה בי אומץ לסרב לפקודות שקיבלתי. אבל למי בגרמניה היה אומץ? כולם צייתו. כל מי שנשבע לפיהרר ויתר בכך על אישיותו, על הבנתו, על השיפוט העצמי שלו. לו קיבלתי אז פקודה לשלוח למוות את ילדיי, הייתי מבצע אותה. לא רדפתי יהודים מתוך תאוה לחיסולם. התביעה לא הצליחה להצביע אפילו על יהודי אחד שהרגתי.

אייכמן:

תודה לתביעה ולהגנה. בכך תם שלב העדויות, החקירות והסיכומים. בית המשפט יפרסם בקרוב את מועד הקראת פסק הדין. בית המשפט!

לנדוי:

שמש:

36. משרד הקנצלר בבון. גְלוֹבְקָה ופוגל.

- פוגל: הישראלים נענו לכל הבקשות שלנו, אדוני. אני חושב שהגיע הזמן לבטל את הסנקציות שהטלנו עליהם.
- גְלוֹבְקָה: כבר הוריתי אתמול לשחרר את השילומים לניצולים.
- פוגל: הגיע הזמן לשחרר גם את הכספים לכור הגרעיני שלהם.
- גְלוֹבְקָה: בהחלט. אבל לפני כן עליהם להתחייב בפנינו שלא יצודו יותר פושעים נאצים, ולא ינהלו יותר משפטים נגדם.
- פוגל: אתה לא חושב שצריך להעמיד לדין פושעים נאצים?!
- גְלוֹבְקָה: המשפטים האלה הם עניין פנימי שלנו.
- פוגל: אבל עד היום לא העמדנו לדין אפילו פושע מלחמה אחד.
- גְלוֹבְקָה: לא העמדנו לדין אף אחד כי אנחנו עדיין לא מוכנים למשפטים האלה. כי עדיין אין לנו חקיקה מתאימה. כי...
- פוגל: או כי אנחנו חוששים מפני מה שיתברר במשפטים האלה..
- גְלוֹבְקָה: החברה הגרמנית תערוך חשבון נפש על פי החלטות ממשלתה, ולא על פי החלטות של הישראלים.
- פוגל: אני מצטער. אני לא יכול להעלות דרישה כזאת בפניהם.
- גְלוֹבְקָה: אתה רוצה שאשלח מישהו אחר במקומך?
- פוגל: זאת דרישה פסולה, אדוני. היא לא נובעת מן הצורך לדחות את חשבון הנפש שלנו, אלא מהפחד שמר האוזנר יורה לצוד אותך, ולהעמיד אותך לדין בירושלים.
- גְלוֹבְקָה: אני לא מוכן לשמוע ממך רמזים כאלה, פוגל! (פוגל פונה לצאת) חכה רגע. (פוגל עוצר) אם ממשלת ישראל תיתן לנו את ההתחייבות הזאת, אני אהיה מוכן לפרוש. כבר שוחחתי על כך עם הקנצלר. רבים מן הבכירים ששירתו בממשלת הרייך יפרשו אחרי.
- פוגל: גם הם רוצים להבטיח את עצמם מפני העמדה לדין בישראל.
- גְלוֹבְקָה: אני לא מתכוון להתחמק מאחריות למעשיי בממשלת הרייך. אם התובע הכללי שלנו יחליט להעמיד אותי לדין, אני אגן על עצמי בבית משפט גרמני. אין לי ספק שאפריך את כל הטענות נגדי.

37. חדר ביקורים בכלא רמְלֶה. יום. ורה וסרוואציוס מצידו האחד של לוח הזכוכית, אוזניות כבר לראשיהם. שני שומרים גוררים את אייכמן אל החדר ומושיבים אותו על כיסא מצידו השני של הלוח. למרות התנגדותו הם מניחים עליו אוזניות.

- ורה: השופטים ביקשו עוד ארכה, אדולף. הם עדיין מתלבטים.
- סרוואציוס: הגינוי של הפיהרר והחרטה על כך שמילאת את הוראותיו, הכריחו אותם לשקול שוב את ההחלטה שלהם.
- ורה: אתה חייב לשמור על עצמך. לחץ הדם שלך בשמיים.
- סרוואציוס: אם הם בכל זאת ירשיעו אותך, נערער לבית המשפט העליון.
- ורה: אתה חייב לקחת תרופה. אתה חייב לאכול.
- סרוואציוס: בכל העולם נשמעים קולות רבים נגד עונש מוות. ביניהם גם יהודים. גם כאן בירושלים. הפילוסוף מרטין בובר כתב לנשיא שלהם.

אייכמן מסיר בחטף את האוזניות שלו ומנסה לקום ולצאת. השומרים מושיבים אותו.

- ורה: אני אישאר איתך כל הזמן. יהיו לנו לפחות עוד כמה חודשים יחד. אני אבקר אותך יום-יום. אני אביא הנה את הילדים.
- סרוואציוס: השופטים בערעור ישפטו אותך על מה שאתה עשית. לא על מה שגרמניה עשתה.
- ורה: אתה לא יכול להיות השופט של עצמך. בטח לא התליין של עצמך. השופט האחרון הוא האלוהים.
- אייכמן: אני לא יכול לחיות בחסדי היהודים. אני לא יכול לבקש מהם רחמים. ואני לא ארמה את עצמי. אין לי סיכוי בערעור. גם השופטים בעליון הם יהודים, והם יבקשו נקמה כמו כל יהודי. הייתי צריך לתקוע לעצמי כדור בראש בסוף המלחמה, לא להסתתר ולא לברוח, ולא לתת ליהודים הארורים האלה את הסיפוק לתלות אותי.

38. משרדו של קולק. נכנס האוזנר.

- קולק: ברכות על נאום הסיכום שלך, גדעון. הממשלה מודה לך על ניהול המשפט.
- האוזנר: תודה רבה.
- קולק: בן גוריון יכתוב לך מכתב הוקרה.
- האוזנר: על שמילאתי את חובתי? המשפט הזה הוא רק התחלה. (מוציא מסמך) הזכרנו בו פושעי מלחמה נוספים שהשתתפו בהשמדה. בראשם ד"ר יוזף מנגלה שמסתתר בברזיל. אנחנו חייבים להעמיד אותו לדין.
- קולק: (דוחה את המסמך) לצערי, מנגלה לא נמצא היום בראש סדר העדיפויות שלנו.
- האוזנר: מנגלה הוא הביטוי הכי זועתי של הרוע האנושי, טדי. הוא עשה את הסלקציות באושוויץ. ביצע ניסיונות רפואיים בילדים. בתאומים.
- קולק: בן גוריון מעדיף שנתמקד בבניין העתיד, ולא בחיטוט בעבר.
- האוזנר: אני אעלה את הנושא לדין בממשלה. (קם)
- קולק: שב. (האוזנר יושב) שיתפתי אותך רק בחלק מן הלחצים שממשלת גרמניה הפעילה עלינו במהלך המשפט. לידיעתך, הם התנו את המשך מימון הכור בדימונה בהתחייבות שלא נלכוד יותר פושעי מלחמה נאצים ולא נעמיד אותם לדין.
- האוזנר: (קם) והתחייבתם?! אני לא זוכר שהממשלה דנה בכך. ההתחייבות הזאת מנוגדת למחויבות שלנו, גם לנספים וגם לניצולים.
- קולק: היא הכרחית.
- האוזנר: בשום פנים ואופן. אנחנו צריכים ללכוד פושעי מלחמה ולשפוט אותם. המשפטים האלה יחייבו את כל מדינות העולם לבחון את הרוע שבתוכן, ואת הלגיטימציה שהן נותנות לו.

קולק: ישראל לא עוסקת בשיקום המוסרי של העולם. הפושעים הנאצים ימותו תוך כמה שנים וישכחו, ואנחנו נמשיך להיאבק על חיינו במזרח התיכון המדמם הזה. וכדי לשרוד כאן אנחנו זקוקים לכור גרעיני.
 האוזנר: לא רק לכור גרעיני.
 קולק: אתה היועץ המשפטי לממשלה, ואתה תפעל על פי הוראותיה.
 האוזנר: אני אמלא את תפקידי כמיטב יכולתי. אבל אני אמלא גם את חובתי כאדם וכיהודי, אפילו אם היא חורגת מתפקידי. ואפילו אם היא מנוגדת להוראות שלך. דווקא בגלל שהיינו קורבנות הרוע הכי מפלצתי בתולדות האנושות, מוטלת עלינו אחריות רבה יותר להיאבק בו.
 קולק: אל תכריח את הממשלה לפטר אותך, גדעון.
 האוזנר: אני אמשיך להיאבק בו גם אם תפטר אותי. בעולם שבו מאות פושעים נאצים מסתובבים חופשיים, ייךָחו עוד מיליונים. אנחנו נהיה הקורבנות הראשונים. אנחנו גם עלולים להתפתות לרוע שהם מפיצים, ולהרוג בשמו. (יוצא)

39. בית המשפט והמשרדים השונים. בבית המשפט כבר נוכח צוות התביעה, הסנגור והנאשם. קולק, גלובקָה ופוגל עוקבים אחרי הישיבה ממשרדיהם.

שָׁמָשׁ: בית המשפט!

הנוכחים באולם קמים על רגליהם. השופטים נכנסים. הנוכחים יושבים.

לנדוי: הנאשם יקום. (אייכמן קם) אדולף אייכמן, בית משפט זה מוצא אותך אשם בפשעים נגד העם היהודי ונגד האנושות ובפשעי מלחמה. שקלנו בדבר העונש הראוי לך, והגענו לכלל דעה שלשם הענשתך ולשם הרתעת אחרים, יש להטיל עליך את העונש המקסימלי הקבוע בחוק. לאור זאת, בית משפט זה דן אותך, אדולף אייכמן, למיתה.
 שָׁמָשׁ: בית המשפט.
 אייכמן: תחי גרמניה!

כולם קמים. השופטים יוצאים. השוטרים מוציאים את אייכמן. אחריו יוצאים כל הנוכחים, פרט להאוזנר שנשאר יושב לבדו, חושש שלמרות שניצח בקרב המשפטי נגד אייכמן, כנראה שהפסיד במערכה. תוך כדי כך נשמעות החדשות ברדיו.

קריין: כאן קול ישראל מירושלים. הרי החדשות ועיקרן תחילה. לאחר עונש המוות שנגזר על פושע המלחמה הנאצי אדולף אייכמן, לאחר דחיית ערעורו, ודחיית בקשתו לחנינה על ידי נשיא המדינה, הוצא הלילה אדולף אייכמן להורג בתלייה בכלא רמלה. גופתו נשרפה, ואפרו פוזר בלב ים בידי צוות של שרות בתי הסוהר...

על המסך האחורי מופיעות הכתוביות הבאות:

כתוביות:

מאז סוף מלחמת העולם השנייה נערכו מספר משפטים של פושעי מלחמה נאצים, בעיקר בגרמניה, אך אלפי פושעי מלחמה נאצים לא נחקרו, לא הועמדו לדין ולא נענשו, ביניהם פושעים בכירים ביותר. בשנות החמישים והשישים ניהל המוסד כמה מרדפים אחרי פושעי מלחמה נאצים, אך מלבד אדולף אייכמן, איש מהם לא נלכד, והמרדפים הופסקו. ב-1987 התקיים בישראל משפטו של פושע המלחמה האוקראיני ג'ון דמיאניוק, ובסופו פסק בית המשפט העליון לזכותו מחמת הספק.

סוף